

EKPSS

ENGELLİ KAMU PERSONELİ SEÇME SINAVI

2024

YENİ

GENEL YETENEK GENEL KÜLTÜR

PRATİK VE ANLAŞILIR

KONU ANLATIMLI

ÖZGÜN KONULAR-ÖĞRETİCİ SORULAR

ediför
yayınevi

EKPSS

TEK KİTAP KONU ANLATIMI

Editör

Turgut MEŞE

Yazar

Komisyon

©

Bütün hakları Editör Yayınevine aittir.
Yayınevinin izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının
elektronik, mekanik yollarla ya da fotokopi yoluyla basımı,
çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

Sertifika No

40447

Sayfa Tasarımı

Editör Dizgi Grafik

Kapak Tasarımı

Editör Grafik Tasarım

Baskı ve Cilt

Data Dijital

ANKARA

İLETİŞİM

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi

1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 20 33 - 0 505 925 57 81

Fax: 0312 342 23 58

www.editoryayinevi.com

İÇİNDEKİLER

TÜRKÇE

► SÖZCÜKTE VE SÖZ ÖBEKLERİNDE ANLAM	6
► CÜMLEDE ANLAM VE CÜMLE YORUMU	15
► ANLATIM ÖZELLİKLERİ	25
► PARAGRAF	33
► SES BİLGİSİ	44
► YAZIM KURALLARI	52
► NOKTALAMA İŞARETLERİ	65
► EKLER / SÖZCÜKTE YAPI	76
► SÖZCÜK TÜRLERİ	86
► (İSİM SOYLU SÖZCÜKLER)	86
► FİLLER - EK FİİL - FİİLİMSİ	99
► CÜMLENİN ÖGELERİ	111
► FİİLDE ÇATI	115
► CÜMLE TÜRLERİ	119
► ANLATIM BOZUKLUĞU	123
► SÖZEL MANTIK	128

MATEMATİK

► TEMEL KAVRAMLAR VE İŞLEM YETENEĞİ	142
► SAYI BASAMAKLARI VE TABAN ARİTMETİĞİ	164
► BÖLME-BÖLÜNEBİLME - EBOB-EKOK	170
► RASYONEL SAYILAR - BASİT EŞİTSİZLİKLER - MUTLAK DEĞER	183
► ÜSLÜ SAYILAR	197
► KÖKLÜ SAYILAR	202
► ÇARPANLARA AYIRMA	207
► ORAN-ORANTI - BİRİNCİ DERECEDE DENKLEMLER	211
► PROBLEMLER	221
► KÜMELER	256
► İŞLEM - MODÜLER ARİTMETİK	265
► FONKSİYONLAR	272
► PERMÜTASYON - KOMBİNASYON - OLASILIK	278
► SAYISAL MANTIK	290

GEOMETRİ

► DOĞRULAR VE ÜÇGENLER	302
► ÇOKGENLER - DÖRTGENLER	328
► ÇEMBER VE DAİRE	343
► KATI CİSİMLER	351
► ANALİTİK GEOMETRİ	357

TARİH

► İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK TARİHİ	366
► TÜRK İSLAM TARİHİ	381
► AVRUPA TARİHİ	408
► OSMANLI TARİHİ	417
► OSMANLI KÜLTÜR VE MEDENİYETİ	442
► XX. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ	465
► KURTULUŞ SAVAŞI HAZIRLIK DÖNEMİ	481
► KURTULUŞ SAVAŞI MUHAREBELER DÖNEMİ	494
► ATATÜRK İLKE VE İNKILAPLARI	508
► ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKALARI	528
► ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ	535

COĞRAFYA

► TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ KONUMU	560
► TÜRKİYE'NİN YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ	568
► TÜRKİYE'NİN İKLİMİ VE BİTKİ ÖRTÜSÜ	589
► TÜRKİYE'DE NÜFUS VE YERLEŞME	600
► TÜRKİYE'DE TARIM, HAYVANCILIK VE ORMANCILIK	614
► TÜRKİYE'DE MADENCİLİK, ENERJİ KAYNAKLARI VE SANAYİ	632
► TÜRKİYE'DE ULAŞIM, TİCARET VE TURİZM	642
► TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ BÖLGELERİ	655

VATANDAŞLIK

▶ TEMEL HUKUK BİLGİLERİ	668
▶ ANAYASAL KAVRAMLAR VE TÜRK ANAYASA TARİHİ	678
▶ 1982 ANAYASASI'NA GİRİŞ - TEMEL HAK VE ÖDEVLER	686
▶ YASAMA	694
▶ YÜRÜTME	702
▶ YARGI	709
▶ İDARE HUKUKU	717
▶ TÜRKİYE'NİN İDARİ YAPISI	724
▶ İNSAN HAKLARI	732
▶ ULUSLARARASI VE ULUSAL KURULUŞLAR	740
▶ GENEL KÜLTÜR	746

EDITÖR YAYINLARI

TÜRKÇE

EDITÖR YAYINLARI

SÖZCÜKTE VE SÖZ ÖBEKLERİNDE ANLAM

SÖZCÜKTE ANLAM

Bir dilde, belli bir anlamı ya da görevi olan en küçük ses birimine sözcük (kelime) denir. Her sözcüğün bir anlamı ve cümlede üstlendiği bir görevi vardır. Anamlı sözcükler bir işi, hareketi, durumu, duyguyu, düşünceyi, soyut ya da somut bir varlığı ifade ederken görevli sözcükler diğer sözcükler arasında çeşitli anlam ilgileri kurarak bunların cümle içinde kullanılmasına yardımcı olur.

Örnekler

- ▶ yaz, gitmek, oyun, dünya, konu, oynamak, sağlık, mavi, koyun, ülke, felsefe, film, kuru → anlamlı sözcükler
- ▶ ama, fakat, lakin, ile, ve, veya, veyahut, çünkü, hem, ya da, ise için, kadar, meğer, gibi → görevli sözcükler

NOT

- Görevli sözcükler cümle içerisinde, genellikle edat ya da bağlaç görevindedir.

Sözcükler, buldukları cümleye göre değişik anlam ve görevler kazandıklarından farklı başlıklar altında ele alınır.

ÇOK ANLAMLILIK

Sözcüklerin kullanıldıkları cümleye göre farklı anlamlara gelmelerine sözcükte çok anlamlılık denir.

Sözcükler ilk oluşumlarında bir varlık, kavram ya da eylemi karışırken bazıları, zamanla yeni anlamlar kazanarak çok anlamlı ifadeler hâline gelir.

Örnekler

- ▶ Kapının altından sızan esinti çocukları hasta edecek. → (İnce aralıklardan veya gözeneklerden az miktarda ve belli olmadan yavaş yavaş akmak)
- ▶ Basına sızan bu haber, gündemi uzun süre meşgul edecektir. → (Gizli tutulan haber, sır vb. şeyler duyulmak, yayılmak)
- ▶ Kaşla göz arasında bahçeye sızdı. → (Gizlice, haber vermeden gitmek, sıvışmak)
- ▶ İçtiği o son bardak ıhlamurdan sonra masada öylece sızdı. → (Kendinden geçerek uyuyakalmak)
- ▶ Karargaha sızan çetelerin, savaşın seyrine etkisi büyüktü. → (Düşman mevzileri arasına gizlice girmek ve ilerlemek)

Bu cümlelerde “sızmak” sözcüğü, beş farklı anlamda kullanılmıştır.

Önemli Bilgi

- Bir sözcüğün çok anlamlı olma durumu, cümledeki kullanımından ve diğer sözcüklerle olan anlam ilişkisinden anlaşılır.

Örnek Soru

- Maviş, biraz havalanıp kendine geldikten sonra mutfağa kadar uçtu.
- Çaydanlıktaki su kaynaya kaynaya uçtu gitti, bir bardak çay içemedik.
- Güneşte kalan sofra bezinin rengi uçmuştu, gerçek rengi seçilemiyordu.
- Mümtaz Amca'nın yüzünde çocukça ifadeler uçuyordu.
- Yurt dışından gelen akrabalarımız, yarın akşamüzeri evlerine uçuyorlar.

Numaralanmış cümlelerde “uçmak” sözcüğü kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

Çözüm

Numaralandırılmış cümlelerde “yaşamak” sözcüğü şu anlamlarda kullanılmıştır:

- Hareketli kanatları yardımıyla havada yol almak
- Buhar durumuna geçmek
- Rengi solmak
- Belirmek
- Hava yolu ile gitmek

“Uçmak” sözcüğü, 5 farklı anlamda kullanılmıştır.

GERÇEK ANLAM (TEMEL ANLAM)

Bir sözcüğün, söylendiğinde akla gelen ilk anlamına ya da sözlükte ilk sırada yer alan anlamına gerçek anlam denir. Buna temel anlam veya sözlük anlamı da denir.

Örnekler

- ▶ Ağır paketi taşımakta zorlanıyorum. tartıda çok çeken
- ▶ Elbiseleri kuruydu ancak ayakları sıvıslıktandı. suyu, nemi olmayan

ANLATIM ÖZELLİKLERİ

Bir duyguyu, bir düşünceyi, bir konuyu söz veya yazıyla bildirmeye anlatım denir. Metinlerin yazılış amaçları anlatım özelliklerini belirleyen asıl unsurlardır. Örneğin bilgilendirici metinlerde, anlatımda nesnel cümleler ön plana çıkarken sanatsal metinlerde, öznel cümleler ön plana çıkmaktadır. Aynı zamanda metnin yazılış amacı, anlatımda kullanılacak anlatım biçimini ve düşünceyi geliştirme yollarını da belirler.

Örnek

- Özellikle son otuz yılda yapılan çalışmalar, toprak altına dizayn edilen kameralarla kök davranışları araştırılan bitkilerde kök aracılığıyla ve toprak üstüne dizayn edilen kameralarla da bitkilerin allelokimyasallar aracılığı ile iletişime geçtiklerini ortaya koymuş ve bitkilerin bu sayede “konuştuklarını” göstermiştir. Bitkiler birçok özellik bakımından hayvanlara ve diğer canlılara benzerler ve yine bitkiler bu özellikleri, benzeştiği diğer canlılardan farklı bir şekilde kullanmaktadır. Buradaki “konuşma ve iletişim” özelliğinin biz insanlardaki konuşma ve iletişim özelliğinden farklı olduğu açıkça görülebilmektedir. Görünüşe göre bitkiler hava yolu ile -bazı kimyasalların salınımı- ve toprak yolu ile -kökler ve mantarlar aracılığı ile- haberleşip iletişim kurarlar.

Bu parçanın yazılış amacı bilgi vermektir. Bundan dolayı paragrafın anlatımında açıklayıcı anlatım, nesnel cümleler ön plandadır. Ciddi bir dille ve bilimsel bazı sözcük seçimleriyle metnin yazılış amacına uygun bir anlatım tercih edilmiştir.

ANLATIM ÖZELLİKLERİ			
Anlatım Biçimleri	Düşünceyi Geliştirme Yolları	İyi Bir Anlatımda Bulunması Gereken Özellikler	Anlatımda Başvurulan Yollar

ANLATIM BİÇİMLERİ

Bir paragrafın nasıl oluşturulduğunu, yazarın metnini oluştururken hangi yöntemleri kullandığını ifade eder. Yazar metni yazma amacına göre anlatım biçimini belirler.

Örnek

- Yazar; Okuyucuya bilgi vermeyi amaçlıyorsa açıklamayı, Okuyucuyu olayın içinde yaşatmayı amaçlıyorsa öykülemeyi, Okuyucuda bir izlenim oluşturmayı amaçlıyorsa betimlemeyi, Okuyucunun düşüncesine yön vermeyi amaçlıyorsa tartışmayı kullanır.

Önemli Bilgi

- Bir paragraf oluşturulurken sadece tek bir anlatım biçimi kullanılabileceği gibi birden fazla anlatım biçimine de yer verilebilir.

Örnek

- Akşamın solgun renklerini doya doya içmek için insana tatlı bir istek veren çiçek kokularıyla ot kokularını getiren serin havası, senin ara sıra sebepsizce bulutlanan, mahzunlaşan taze gönlüne bir neşe, bir sevinç vermişti. Kolumda, pek zayıf dayanarak asılarak yürüyor ve taze sesinle yapraklar arasında öten küçük kuşlar gibi söyleyerek beni cevabını yetiştiremediğim sualler içinde bırakıyordun.

Bu paragrafta hem öykülemekten hem de betimlemekten yararlanmışır.

AÇIKLAYICI ANLATIM (AÇIKLAMA)

Herhangi bir konuda okuyucuya bilgi vermek veya ona bir şeyler öğretmek, bir konuyu açıklığa kavuşturmak amacıyla kullanılan anlatım biçimidir. Genellikle eğitici ve öğretici metinlerde (bilgilendirici metinlerde) kullanılır. Nesnel bir anlatım vardır. Sanatsal anlatımdan uzak, yalın bir dil kullanılır.

Örnek

- Dünya nüfusu, 11 Temmuz 1987’de 5 milyar rakamına ulaştı. Ardından 1989 yılında 11 Temmuz tarihinin “Dünya Nüfus Günü” olarak kutlanmasına karar verildi. Bu karardaki amaç, nüfusa ilişkin acil durumlar ile önem içeren konulara dikkat çekmek ve bu alanda farkındalığı arttırmaktı. Günümüzde BM Nüfus Fonu tarafından, her yıl 11 Temmuz Dünya Nüfus Günü’nde, nüfusla ilgili önemli konular paralelinde bir tema belirlenmekte ve bu temaya ilişkin bilinç düzeyini arttırmaya yönelik faaliyetler düzenlenmektedir.

Bu parçada “Dünya Nüfus Günü” ile ilgili bazı bilgiler verilerek açıklama yapılmıştır.

- Açıklayıcı anlatım olan metinlerde, cümleler genellikle nesnel olsa da bazı metinlerde yazarın düşüncelerini de yansıtan öznel cümlelere de rastlanmaktadır. Dolayısıyla açıklayıcı metinlerde sadece nesnel cümlelerin kullanıldığını söylemek doğru olmaz. Unutulmamalıdır ki herhangi bir konu açıklanırken nesnel açıklama da öznel açıklama da yapılabilir. Burada önemli olan metnin öğretici olmasıdır.

PARAGRAF

Bir parçanın herhangi bir düşüncüyü, duyguyu, olayı, kavramı veya varlığı -cümleler hâlinde- anlam bütünlüğü içinde anlatan bölümdür.

- Paragrafı oluşturan cümleler, dil ve anlatım yönünden bir bütünlük içinde olmalıdır.
- Anlatılanlar belli bir akış içinde olmalıdır, akışı bozan herhangi bir cümleye yer verilmemelidir.
- Cümleler aynı düşüncüyü destekler nitelikte ve anlamca uyumlu bir şekilde sıralanmış olmalıdır.

PARAGRAF				
Paragrafta Yapı	Paragrafta Konu	Paragrafta Başlık	Paragrafta Ana Düşünce	Paragrafta Yardımcı Düşünce

PARAGRAFTA YAPI

Cümleler topluluğundan oluşan paragrafın yapı yönünden incelenmesi; paragrafın bölümlerini iyi tahlil edebilmek ve paragrafta verilen cümleleri biçim, anlam bakımından irdeleyebilmek demektir. Yapı ile ilgili olan sorular, cümleler arasındaki bütünlükle ve cümlelerin sıralanmasıyla ilgilidir. Yapı bakımından incelenen paragraflarda, her cümlenin kendinden önceki cümleyi takip etmesine dikkat edilmelidir.

Örnek

- ▶ Şiir, kelimelerle güzel şekiller kurmak sanatıdır, başka bir şey değildir. Ama kelime nedir? Annedir, dosttur, kadehtir, hasrettir, hayaldir; yani bir manası, bir çağırışı, bir gölgesi hatta bir rengi ve tadı olan nesnedir. Kelime, insanoğlundan haber verir. İnsanoğlunu işlemek, her sanatkârın boynunun borcudur. İnsanoğlu, dünyanın en zengin madenidir. Kelime dedik ama kelime boş bir kalıp değil ki... Şairin hisleri, fikirleri, hayalleri, dünya görüşü, felsefesi, şahsiyeti, her şeyi şiirde belli olur. Şu var ki kelimeleri tanımak, sevmek, okşamasını bilmek lazım. Hangi kelime hangi kelimeyle yan yana geldiğinde nasıl bir ışık peyda olur? Bunu bilmek lazım.

Bu paragrafta anlamca birbirini tamamlayan cümlelere yer verilmiş ve bu cümleler de anlam akışına göre sıralanmıştır. Yani paragraf, yapı bakımından mantıksal bir bütünlüğe sahiptir. Paragrafın giriş, gelişme ve sonuç cümleleri bellidir. Paragrafta anlatımın akışını bozan herhangi bir cümle de yoktur.

ÖSYM'nin Paragrafta Yapıyla İlgili Kullandığı Soru Kalıpları

- Bu parça iki paragrafa ayrılmak istense ikinci paragraf numaralanmış cümlelerin hangisiyle başlar?
- Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi düşüncenin akışını bozmaktadır?
- Bu parçada boş bırakılan yere düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?
- Bu parçanın sonuna düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?
- Bu parçanın başına düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?
- Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinden sonra "...” cümlesi getirilebilir?
- Numaralanmış cümlelerin hangisi atılırsa bu parçanın anlamında bir daralma olmaz?
- Bu paragrafın anlam bütünlüğünün sağlanması için numaralanmış cümlelerden hangileri yer değiştirmelidir?
- Numaralanmış cümlelerle anlamlı bir paragraf oluşturulmak istense sıralama aşağıdakilerin hangisi olur?
- Numaralanmış cümleler anlamlı bir bütün oluşturacak biçimde dizildiğinde hangisi üçüncü sırada olur?
- Aşağıdakilerden hangisi bir paragrafın giriş cümlesi olmaya en uygundur?

TÜRKÇEDE SESLER

Türkçede dilin en küçük birimi olan sesler, ünlüler ve ünsüzler olmak üzere iki ana başlığa ayrılır.

ÜNLÜLERİN NİTELİKLERİ

Ses yolunda bir engele çarpmadan çıkan sese ünlü denir. Türkçede sekiz ünlü harf vardır: **a, e, ı, i, o, ö, u, ü**.

- Ünlüler şu şekilde sınıflandırılır:

Dilin Durumuna Göre: İkiye ayrılır:

Kalın Ünlüler: a, ı, o, u İnce Ünlüler: e, i, ö, ü

Dudakların Durumuna Göre: İkiye ayrılır:

Düz Ünlüler: a, e, ı, i Yuvarlak Ünlüler: o, ö, u, ü

Ağzın Açıklığına Göre: İkiye ayrılır:

Geniş Ünlüler: a, e, o, ö Dar Ünlüler: ı, i, u, ü

- Ünlülerin niteliklerini aşağıdaki gibi tablolaştırarak akılda daha kalıcı hâle getirebiliriz

	DÜZ		YUVARLAK	
	Geniş	Dar	Geniş	Dar
Kalın	a	ı	o	u
İnce	e	i	ö	ü

ÜNSÜZLERİN NİTELİKLERİ

Ses yolunda bir engele çarparak çıkan seslere ünsüz denir. Türkçede yirmi bir ünsüz harf vardır: **b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z**.

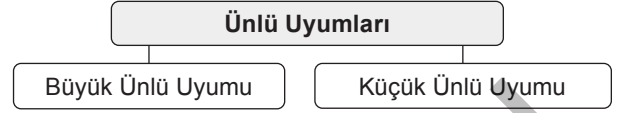
- Ünsüzler ses tellerinin titreşime uğrayıp uğramamalarına göre sınıflandırılır:

Yumuşak Ünsüzler: Ses tellerinin titreşmesiyle oluşan ünsüzlerdir: b, c, d, g, ğ, j, l, m, n, r, v, y, z.

Sert Ünsüzler: Ses telleri titreşmeden oluşan ünsüzlerdir: ç, f, h, k, p, s, ş, t.

	SÜREKSİZ	SÜREKLİ
Sert	p, ç, t, k	f, h, s, ş
Yumuşak	b, c, d, g	ğ, j, l, m, n, r, v, y, z

ÜNLÜ UYUMLARI

BÜYÜK ÜNLÜ UYUMU

Bir kelimenin ilk hecesinde kalın bir ünlü (a, ı, o, u) bulunuyorsa diğer hecelerindeki ünlüler de kalın, ince ünlü (e, i, ö, ü) bulunuyorsa diğer hecelerindeki ünlüler de ince olur. Türkçedeki bu duruma büyük ünlü uyumu denir.

Örnekler

- ▶ kır - lan - gıç → (kalın - kalın - kalın)
- ▶ a - ra - ba - cı → (kalın - kalın - kalın - kalın)
- ▶ ba - yın - dır → (kalın - kalın - kalın)
- ▶ göz - lük - çü → (ince - ince - ince)
- ▶ bi - le - zik → (ince - ince - ince)
- ▶ pen - ce - re → (ince - ince - ince)

Bu kelimeler, büyük ünlü uyumuna uyan kelimelerdir.

! Önemli Bilgi

- Türkçe bir sözcük büyük ünlü uyumuna uymak zorundadır. Bir sözcük büyük ünlü uyumuna uymuyorsa büyük bir ihtimalle Türkçe değildir.

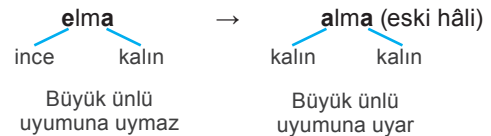
Örnek

- ▶ "Otomobil, televizyon, telefon" sözcükleri büyük ünlü uyumuna uymaz. Bu sözcükler Türkçe sözcükler değildir.

- Büyük ünlü uyumuna aykırı olan Türkçe kelimelerin de var olduğu unutulmamalıdır. Bu sözcükler ilk oluşumlarına göre değişime uğradıklarından uyuma aykırılık gösterirler.

Örnekler

- ▶ elma (alma), anne (ana), kardeş (karındaş), hangi (kangı)

- Ekler büyük ünlü uyumuna göre ses değişimine uğrar. Ancak bazı ekler bu kurala uymaz ve eklendikleri kelimeler de büyük ünlü uyumuna aykırı olur.

NOKTALAMA İŞARETLERİ

Duygu ve düşünceleri daha açık ifade etmek, cümlenin yapısını ve duraklama noktalarını belirlemek, okumayı ve anlamayı kolaylaştırmak, sözün vurgu ve tonlama gibi özelliklerini belirtmek için kullanılan işaretlerdir.

NOKTA (.)

Tamamlanmış cümlenin sonuna konur.

Örnekler

- ▶ Filozoflar, her çağda ve o çağın toplumlarında hakikati aramıştır.
- ▶ Saatler geçtikçe yollara daha mahzun bir ıssızlık çöktüyordu.

Bazı kısaltmaların sonuna konur.

Örnekler

- ▶ Doç. (doçent), Prof. (profesör), Cad. (cadde), Sok. (sokak), s. (sayfa), Alm. (Almanca)...
- ▶ Prof. Dr. Peter Agre, tercihleri bilimden yana olan gençlere bilimin peşinden ayrılmamalarını söylüyor.
- ▶ Yeni evimizin adresi: Kayalık Mah. Kanyon Cad. Kırılmaç Sok. Ozan Apt. No.:10/5

Sayıardan sonra sıra bildirmek için konur.

Örnekler

- ▶ 1. (birinci), 2. (ikinci), IV. Murat, 1200. Sokak...
- ▶ Hayati 6. sınıf, kardeşi de 2. sınıf öğrencisiydi.
- ▶ O devirde II. Mahmut'un yenilikleri ön plandaydı.

Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.

Örnekler

- ▶ 23.04.1920 tarihi Türkiye Cumhuriyeti için önemli.
- ▶ İstanbul 29.V.1453 tarihinde el değiştirir.

NOT

- Tarihlerde ay adları yazıyla da yazılabilir. Bu durumda ay adlarından önce ve sonra nokta kullanılmaz.

Örnekler

- ▶ 23 Nisan 1920
- ▶ 29 Mayıs 1453

Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.

Örnekler

- ▶ Saat 18.00'i yani Haşim'in kaçtığı anı gösteriyordu.
- ▶ Onunla 13.30'da kütüphanede buluşacağım.
- ▶ Dışarı çıkma yasağı 05.00'te son bulacak.

Arka arkaya sıralandıkları için virgülle veya kısa çizgiyle ayrılan rakamlardan yalnızca sonuncu rakamdan sonra konur.

Örnekler

- ▶ 1, 2 ve 5. maddeler gereği bu hükmü uygulamak zorundayız.
- ▶ MÖ VII-VIII. yüzyıllarda yazılan Homeros'un İlyada ve Odesa'sında, yönetimlerin kaynağı ile ilgili çeşitli pasajlar geçmektedir.
- ▶ 5, 6 ve 7. soruları bu tabloya göre cevaplayınız.

Bir yazının maddelerini gösteren rakam ve harflerden sonra konur.

Örnekler

- ▶ 1. I. A. a.
- ▶ 2. II. B. b.

Dört ve dörtten çok rakamlı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve araya nokta konur.

- ▶ Cebinde maaşından geriye 1.000 TL kalmıştı.
- ▶ Hastalıktan ölenlerin sayısı 680.149'u bulmuştu.
- ▶ İki binli yıllarda 1.000.000'dan altı sıfır atılmıştı.

Genel ağ adreslerinde kullanılır.

Örnekler

- ▶ Beceri temelli soruları <http://meb.gov.tr> adresinde bulabilirsin.
- ▶ Sınavlara <http://firat.edu.tr> adresinden giriyorduk.

Bibliyografik künyelerin sonuna konur.

Örnekler

- ▶ Abdülbaki Gölpınarlı, Nasreddin Hoca, İnkılâp Kitabevi, Ankara, 1996.
- ▶ J. J. Rousseau, Toplum Sözleşmesi (Çev. V. Günyol), Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2006.

Matematikte çarpma işareti yerine kullanılır.

Örnekler

- ▶ Öğretmen tahtaya şu işlemi yazmıştı: $5 \cdot 25 = 125$
- ▶ İzlediğim filmde " $2 \cdot 2 = 4$ " işleminin doğruluğu sorgulanıyordu.

FİLLER (EYLEMLER)

Varlıkların hareketlerini, işlerini, onlarla ilgili oluşları kip ve kişiye bağlı olarak anlatan sözcüklere fiil (eylem) denir. Fiilleri diğer sözcük türlerinden ayıran en önemli özellik; iş, oluş ve hareket bildirmeleridir.

Örnekler

- ▶ gel-, git-, kaz-, gül-, koş-, otur-, ağla-, yaz-, seç-, kız-, sız-, uyu-, kaçır-, kaldır-, taşın-, saydır-, oturt-, kurtar-, kaynaş-, yazıl-...

Fiilleri Diğer Sözcük Türlerinden Ayırma

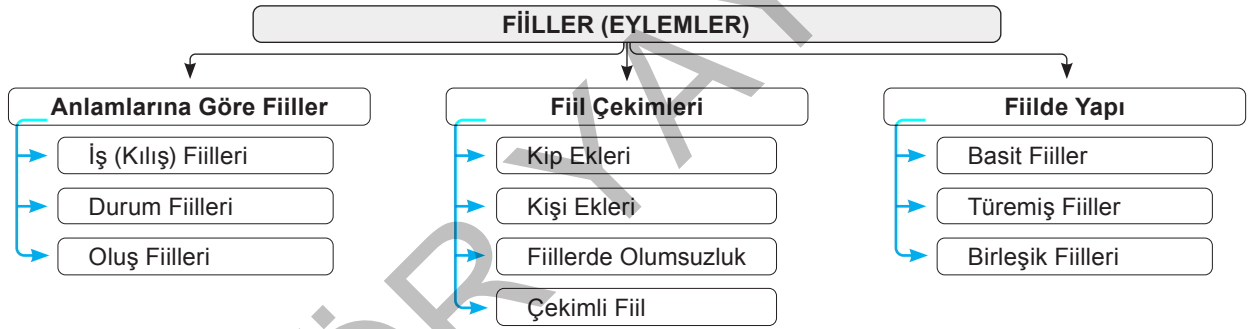
- Fiilleri diğer sözcük türlerinden ayırmak için kök veya gövdelerine “-mek/-mak” mastar eki getirilir. Mastar eki getirilen sözcük anlamlı olursa o sözcük fiildir.

Örnekler

- ▶ sil-mek (anamlı) fiil (kök hâlinde)
- ▶ temizle-mek (anamlı) fiil (gövde hâlinde)
- ▶ kutu-mak (anlamsız) isim
- ▶ için-mek (anlamsız) edat

- Bazı sözcükler (genellikle eş sesli sözcükler) hem fiil hem de isim özelliği gösterir. Bu tür sözcüklerin fiil mi yoksa isim mi olduklarını anlamak için cümle içindeki anlamlarına bakmak gerekir. (gül, kır, yüz...)

- Fiiller belirttikleri anlamlara, çekimli fiil olmalarına ve yapılarına göre üç başlık altında ele alınabilir.

ANLAMLARINA GÖRE FİLLER

Türkçede fiiller, anlamlarına göre iş (kılış), durum ve oluş eylemi olmak üzere üçe ayrılır.

KILIŞ (İŞ) FİLLERİ

Öznenin yaptığı işten, öznenin dışında başka bir varlığın da etkilendiği fiillerdir. Kılış fiilleri “Ne?”, “Neyi?” ve “Kimi?” sorularına cevap verebilen fiillerdir yani nesne alabilen fiillerdir.

Örnekler

- ▶ yaz-, aç-, taşı-, dök-, sat-, kır-, anlat-, bil-...

Örnekler

- ▶ Annesi mutfakta sebzeleri **doğruyor**.
- ▶ Bu romanı geçen yıl **okumuştum**.

NOT

- İş fiillerinde cümlede nesne bulunmasa dahi yüklem, “Ne?, Neyi?, Kimi?” sorularına cevap verir. Yani fiilin nesne alması değil, nesne alabiliyor olması önemlidir.

DURUM FİLLERİ

Herhangi bir varlığın içinde bulunduğu hâli (durumu) anlatan fiillerdir. Bu fiiller “Neyi?” ve “Kimi?” sorularına cevap vermez, yani nesne alamaz. Genellikle öznenin kendi iradesiyle bazen de iradesi dışında gerçekleştirdiği eylemlerdir. Bu fiillerde öznenin yaptığı işten etkilenen bir varlık yoktur.

Örnekler

- ▶ gül-, otur-, dinlen-, uyu-, uyan-, sus-, otur-, yat-, uzan-, sevin-...

Örnekler

- ▶ İşlerini bitirdikten sonra kanepeye **oturdu**.
- ▶ O kadar yorgundu ki parkta biraz **dinlendi**.

Önemli Bilgi

- Bir fiilin başına “onu” ifadesi getirildiğinde ifade anlamlıysa fiil, nesne alabilir; anlamsızsa fiil, nesne alamaz.

MATEMATİK

EDITÖR YAYINLARI

FAKTÖRİYEL

Faktöriyel: 1'den n'ye kadar olan ardışık sayıların çarpımına denir ve n! olarak gösterilir.

- $n! = 1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot \dots \cdot n$
- $0! = 1$
- $1! = 1$
- $2! = 1 \cdot 2 = 2$
- $3! = 1 \cdot 2 \cdot 3 = 6$

NOT

$n! = n \cdot (n-1)! = n \cdot (n-1) \cdot (n-2)!$ şeklinde yazılabilir.

- **Örneğin;** $8! = 8 \cdot 7!$ veya $8! = 8 \cdot 7 \cdot 6!$ şeklinde yazılabilir.

Örnek Soru

$$\frac{9! + 10!}{8!} \text{ işleminin sonucu kaçtır?}$$

- A) 48 B) 72 C) 99 D) 112 E) 120

Çözüm

$9! = 9 \cdot 8!$, $10! = 10 \cdot 9 \cdot 8!$ yazılabilir.

$$\begin{aligned} \frac{9! + 10!}{8!} &= \frac{9 \cdot 8! + 10 \cdot 9 \cdot 8!}{8!} \\ &= \frac{8!(9 + 90)}{8!} = 99 \end{aligned}$$

► Sıra Sende

$$\frac{11! - 10!}{9!} \text{ işleminin sonucu kaçtır?}$$

- A) 120 B) 110 C) 101 D) 100 E) 90

Çözüm

Cevap: D																			

Örnek Soru

$$\frac{(n+1)!}{n!} + \frac{n!}{(n-1)!} = 11 \text{ ise } n! \text{ kaçtır?}$$

- A) 160 B) 140 C) 120 D) 24 E) 6

Çözüm

$$\frac{(n+1)!}{n!} + \frac{n!}{(n-1)!} = \frac{n!(n+1)}{n!} + \frac{(n-1)!n}{(n-1)!} = 11$$

$$\Rightarrow n+1+n=11$$

$$\Rightarrow 2n=10$$

$$\Rightarrow n=5 \text{ bulunur.}$$

$$n! = 5! = 5 \cdot 4 \cdot 3 \cdot 2 \cdot 1 = 120 \text{ dir.}$$

NOT

$a! + b!$ sayısının sonundaki sıfır sayısını bulmak için;

- a ve b ardışık ise düzenlendikten sonra faktöriyelli sayı sürekli olarak 5'e bölünür. Bölüm kısmındaki sayılar toplanır.
- a ve b ardışık değil ise; küçük sayı sürekli olarak 5'e bölünür. Bölüm kısmındaki sayılar toplanır. Bu şekilde içindeki 5'in kaç adet olduğu tespit edilir.
- $a! + b! - 1$ gibi ifadelerin sonundaki 9 sayısı aynı yöntemle bulunur.

Örnek Soru

53! + 54! ifadesinin sondan kaç basamağı sıfırdır?

- A) 11 B) 12 C) 13 D) 14 E) 15

Çözüm

$$53! + 54! = 53! + 53! \cdot 54 = 53! \cdot (1 + 54) = 53! \cdot 55$$

$$\begin{array}{r} 53 \quad | \quad 5 \\ \quad \quad | \quad 10 \quad | \quad 5 \\ \quad \quad \quad | \quad 2 \end{array}$$

$$10 + 2 = 12 \text{ tane } 5 \text{ çarpanı}$$

53 sayısı sürekli olarak 5'e bölünür bölümler toplamı alınarak 53! içerisinde kaç tane 5 çarpanı olduğu bulunur.

$53! \cdot 55 = 53! \cdot 5 \cdot 11$ olduğundan sayılar içerisinde toplam $12 + 1 = 13$ tane 5 çarpanı bulunur.

Böylelikle $53! \cdot 55$ sayısının içerisinde 13 tane 10 çarpanı bulunduğu ve sondan 13 basamağının 0 olduğu anlaşılır.

Örnek Soru

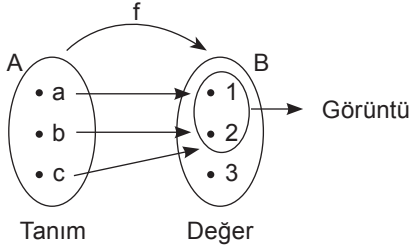
$\frac{23!}{2^k} = A$ ifadesinde A bir çift tam sayı olduğuna göre, k'nın alabileceği en büyük tam sayı değeri kaçtır?

- A) 10 B) 11 C) 18 D) 19 E) 23

- A ve B boş olmayan iki küme olmak üzere;

f, A'dan B'ye bir bağıntı olsun.

A kümesindeki her elemanı B kümesinde yalnız bir elemana eşleyen f'ye A'dan B'ye bir fonksiyon denir.

- A'ya f'nin tanım kümesi, B'ye f'nin değer kümesi, f(A)'ya ise görüntü kümesi denir.

NOT

- A tanım kümesinin hiçbir elemanı açıkta kalmamalı, hepsinin görüntüsü olmalıdır.
- A tanım kümesinin bir elemanının birden fazla görüntüsü olmamalıdır.

Örnek Soru

f: A → B

f(x) = 2x - 1 ve A = {1, 2, 3}

olduğuna göre, f(A) aşağıdakilerden hangisidir?

- A) {2, 4, 6,} B) {1, 2, 4} C) {1, 3, 6}
- D) {1, 3, 5} E) {2, 3, 5}

Çözüm

f(x) = 2x - 1,

f(1) = 2 · 1 - 1 ⇒ f(1) = 1

f(2) = 2 · 2 - 1 ⇒ f(2) = 3

f(3) = 2 · 3 - 1 ⇒ f(3) = 5

{1, 3, 5}'tir.

Örnek Soru

f(2x-3) = x + 3 olduğuna göre f(5) kaçtır?

- A) 3 B) 4 C) 5 D) 6 E) 7

Çözüm

$$f(2x-3) = f(5) \Rightarrow 2x - 3 = 5$$

$$2x = 8 \Rightarrow x = 4$$

$$f(2 \cdot 4 - 3) = 4 + 3$$

$$f(5) = 7$$

FONKSİYONLARDA DÖRT İŞLEM

- f: A → R ve g: B → R fonksiyonlar için A ∩ B ≠ ∅ ise;
 - ▶ f + g: A ∩ B → R ve (f+g)(x) = f(x) + g(x)
 - ▶ f - g: A ∩ B → R ve (f-g)(x) = f(x) - g(x)
 - ▶ f · g: A ∩ B → R ve (f·g)(x) = f(x) · g(x)
 - ▶ f / g: A ∩ B → R ve (f/g)(x) = f(x) / g(x) g(x) ≠ 0
 - ▶ c · f: A → R ve (c·f)(x) = c · f(x) c ∈ R

Örnek Soru

f(x) = x³ + x, g(x) = 2x + 1 fonksiyonları için (f + 2g)(x) aşağıdakilerden hangisidir?

- A) x³ + 4x + 2 B) x³ - 5x + 2 C) x³ + 5x + 2
- D) x³ + 5x - 2 E) x³ - 4x + 2

Çözüm

$$(f + 2g)(x) = f(x) + 2g(x)$$

$$= x^3 + x + 2 \cdot (2x + 1)$$

$$= x^3 + x + 4x + 2$$

$$= x^3 + 5x + 2$$

Örnek Soru

f(x) = x³ - 3x² + 3x - 1 olduğuna göre f(x+1) aşağıdakilerden hangisidir?

- A) (x+1)³ B) (x-1)³ C) x³+1 D) x³ E) x³-1

Çözüm

$$f(x) = x^3 - 3x^2 + 3x - 1$$

$$f(x) = (x-1)^3$$

$$f(x+1) = (x+1-1)^3 \Rightarrow f(x+1) = x^3$$

Kurallı Sayılar

Sayıların belli bir kuralla veya belli bir özellik ile tanımlanıp işlendiği bölümdür.

Bu kısımda bahsedilen kurallar ve özellikler kendine veya soruya özel olabilir. Bu nedenle verilen tanım iyi anlaşılmalı ve verilen örnek incelenmelidir.

Sayı Dizileri

Arithmetik Dizi: Ardışık terimleri arasındaki farkları eşit olan diziye denir.

$$\begin{array}{ccccccc} & +3 & +3 & +3 & & & \\ & \curvearrowright & \curvearrowright & \curvearrowright & & & \\ 3 & - & 6 & - & 9 & - & 12 & - & \dots & \text{gibi} \end{array}$$

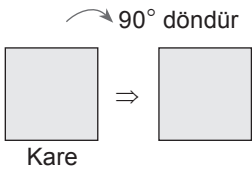
Geometrik Dizi: Ardışık terimlerin arasındaki oranı eşit olan diziye denir.

$$\begin{array}{ccccccc} & \times 2 & \times 2 & \times 2 & & & \\ & \curvearrowright & \curvearrowright & \curvearrowright & & & \\ 2 & - & 4 & - & 8 & - & 16 & - & \dots & \text{gibi} \end{array}$$

Şekil - Sembol - Şifre Yorumlama

Dönme Hareketi: Bir cismin belli bir sabit nokta etrafında belli bir açı ile hareket ettirilmesidir.

Dönme Simetrisi: Şeklin en küçük açı ile dönmesi ile tekrar aynı görüntüyü almasıdır. Dönme simetrisi n kenarlı düzgün şekillerde $\frac{360^\circ}{n}$ 'dir.

$$\text{Karede } \frac{360^\circ}{4} = 90^\circ \text{dir.}$$

Öteleme: Bir şeklin veya nesnenin belli bir doğrultuda ve yönde yer değiştirmesidir.

Ötelemelerde cismin boyutunda bir değişiklik olmaz.

Kâğıt Katlama - Açma

- Şekillerin belli bir eksene göre katlanması ile oluşan son görüntünün tekrar açılması ile ilgilidir.
- Bu tür sorularda katlama sırasına ve yönüne dikkat edilmelidir.

Mantıksal Akıl Yürütme

- Verilen problemin öncüllerine ve açıklamasına dikkat edilmelidir.
- Bu problem çözümlerinde şekil ve tablo çizilerek özetlenmelidir.

Tablo - Grafik Yorumlama

- Satır ve sütunlarda oluşan kapalı şekle tablo denir.
- Grafik çeşitlerimiz nokta, çizgi, sütun ve daire grafikleridir.
- Bu tür sorularda satır ve sütunlardaki bilgilere dikkat edilmelidir.

GEOMETRİ

EDITÖR YAYINLARI

DOĞRULAR VE ÜÇGENLER

Nokta: Geometrik manadaki nokta tam olarak tanımlanamasa da basitçe ifade etmek gerekirse kalemin kâğıtta bıraktığı ize denir. “.” şeklindedir. Büyük harfle isimlendirilir.

Doğru: Aynı doğrultuda bulunan noktalar kümesidir.

\longleftrightarrow $\overset{d}{\longleftrightarrow}$ veya $\overset{A}{\longleftrightarrow} \overset{B}{\longleftrightarrow}$ AB şeklinde gösterilir. Uzunluğu sonsuzdur.

Doğru Parçası: Doğru üzerindeki herhangi iki nokta arasındaki parçadır.

$\overset{A}{\longleftrightarrow} \overset{B}{\longleftrightarrow}$, [AB] olup uzunluğu hesaplanabilir.

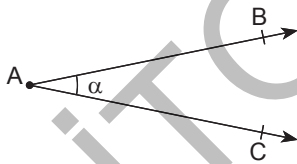
İşin: Bir taraftan kapalı bir taraftan açık doğrunun parçasıdır.

$\overset{A}{\longleftrightarrow} \overset{B}{\longleftrightarrow}$ veya $\overset{A}{\longleftrightarrow} \overset{B}{\longleftrightarrow}$
[AB] veya AB]

şeklinde gösterilir. Uzunluğu sonsuzdur.

AÇI VE AÇI ÇEŞİTLERİ

Açı: Başlangıç noktası aynı olan iki ışının kolları arasında kalan bölgeye denir.

[AB ve [AC'nin başlangıç noktası A'dır.

Bu iki ışının arasında kalan;

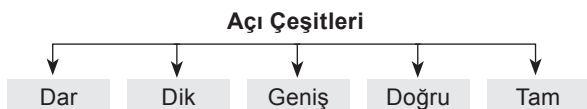
$m(\widehat{BAC}) = \alpha$ bir açıdır.

$m(\widehat{BAC}) =$ “BAC açısının ölçüsü” anlamına gelir.

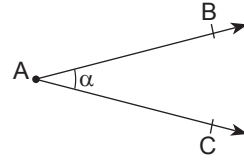
NOT

Açı ölçü birimi derecedir. “°” ile gösterilir.

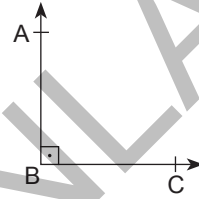
Açı Çeşitleri

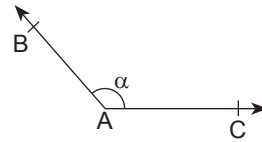
Dar Açı: Ölçüsü 0° den büyük 90° den küçük olan açıdır.

Dik Açı: Ölçüsü 90° olan açıdır.

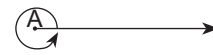
Geniş Açı: Ölçüsü 90° den büyük, 180° den küçük olan açıdır.

Doğru Açı: Ölçüsü 180° olan açıdır.

Tam Açı: Ölçüsü 360° olan açıdır.

TÜMLER VE BÜTÜNLER AÇI

Tümler Açı: Ölçüleri toplamı 90° olan açılara birbirinin tümleri denir.

30° 'nin tümleri = $90^\circ - 30^\circ = 60^\circ$ dir.

45° 'nin tümleri = $90^\circ - 45^\circ = 45^\circ$ dir.

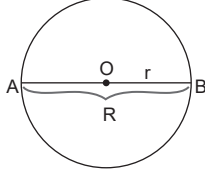
5° 'nin tümleri = $90^\circ - 5^\circ = 85^\circ$ dir.

NOT

α 'nın tümleri $90 - \alpha$ 'dir.

ÇEMBER VE ÇEMBERİN ELEMANLARI

- Bir düzlemde sabit bir noktaya eşit uzaklıkta bulunan noktalar kümesine çember denir.
- Sabit noktaya çemberin merkezi denir. "O" veya "M" ile gösterilir.

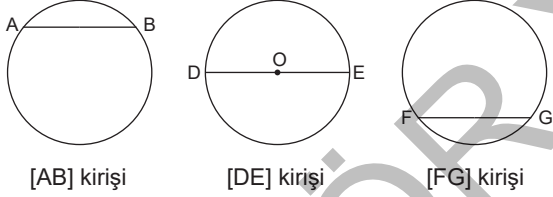

O çemberin merkezidir.

$|OA| = |OB| = r$ çemberin yarıçapıdır.

$|AB| = 2r = R$ çemberin çapıdır.

- Çember ile iki noktada kesişen ve çember içinde olan doğru parçasına kiriş denir.

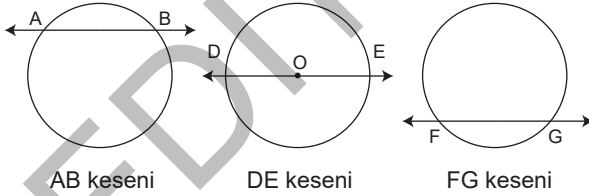

[AB] kiriş

[DE] kiriş

[FG] kiriş

- Çember ile iki noktada kesişen doğruya kesen denir.

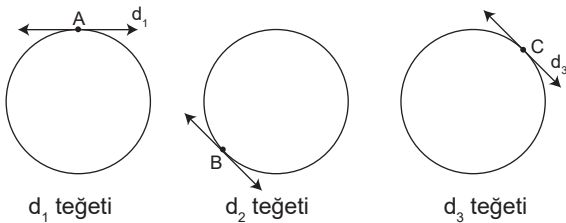

AB keseni

DE keseni

FG keseni

- Çember ile bir noktada kesişen doğruya teğet denir.

d_1 teğeti

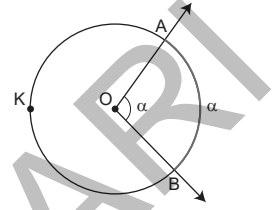
d_2 teğeti

d_3 teğeti

ÇEMBERDE YAYLAR VE OLUŞAN AÇILAR

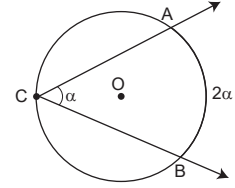
- Merkezi çemberin merkezinde olan açıya merkez açı denir.
- Merkez açısının ölçüsü gördüğü yayın ölçüsüne eşittir.

$$m(\widehat{AOB}) = m(\widehat{AB})$$

- Köşesi çember üzerinde olan açıya çevre açı denir.
- Çevre açının ölçüsü gördüğü yayın ölçüsünün yarısına eşittir.

$$m(\widehat{ACB}) = \frac{m(\widehat{AB})}{2}$$

Örnek Soru

O çemberin merkezi

$$m(\widehat{BAC}) = 50^\circ$$

$$m(\widehat{BOC}) = 2x + 40^\circ$$

ise x kaç derecedir?

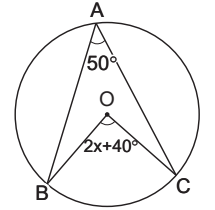
A) 60

B) 50

C) 45

D) 35

E) 30

Çözüm

$$m(\widehat{BC}) = 2 \cdot 50^\circ = 100^\circ$$

$$m(\widehat{BC}) = 2x + 40^\circ$$

$$100^\circ = 2x + 40^\circ$$

$$\Rightarrow x = 30^\circ \text{ olur.}$$

DİK PRİZMALAR

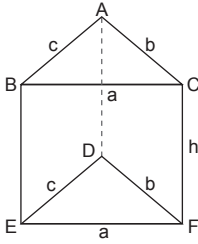
- Alt ve üst tabanları birbirine paralel ve yan yüzleri tabanlara dik olan kapalı cisimlere prizma denir.
- Prizmalar tabanlarına göre isimlendirilir.
- Dik prizmalarda yan yüzler dikdörtgendir.
- Prizmalarda yan ayrıtlar aynı zamanda prizmanın yüksekliğidir.

NOT

- Prizmanın Hacmi = Taban alanı x Yükseklik
- Yanal alan = Taban Çevresi x Yükseklik
- Yüzey alanı = 2 taban alanı + Yan yüzeyinin alanı

ÜÇGEN PRİZMA

- Alt ve üst tabanı üçgendir.

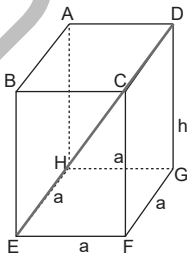

Hacim: $A(\widehat{DEF}) \cdot h$

Yüzey Alanı: $2 \cdot A(\widehat{DEF}) + (a+b+c) \cdot h$

KARE PRİZMA

- Alt ve üst tabanı karedir.

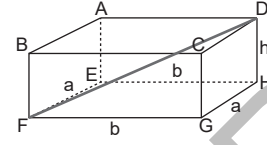
Hacim: $a^2 \cdot h$

Yüzey Alanı: $2a^2 + 4a \cdot h$

$|DE| = \sqrt{2a^2 + h^2}$

DİKDÖRTGENLER PRİZMASI

- Bütün yüzleri dikdörtgendir.

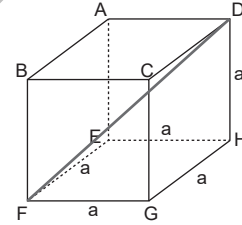
Hacim: $a \cdot b \cdot h$

Yüzey Alanı: $2 \cdot a \cdot b + (2a+2b) \cdot h$

$|DF| = \sqrt{a^2 + b^2 + h^2}$

KÜP

- Her yüzeyi kare olan özel prizmadır.

Hacim: $a \cdot a \cdot a = a^3$

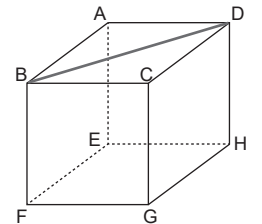
Yüzey Alanı: $6a^2$

$|DF| = a\sqrt{3}$

Örnek Soru

Yanda gösterilen küpün bir yüzünün köşegeni BD uzunluğu 4 cm'dir.

Buna göre bu küpün hacmi kaç cm^3 tür?

- A) $8\sqrt{2}$ B) $10\sqrt{2}$ C) $16\sqrt{2}$ D) $20\sqrt{2}$ E) $22\sqrt{2}$

Çözüm

Küpün bir ayrıt uzunluğu = a cm olsun.

$$|BD|^2 = a^2 + a^2$$

$$4^2 = 2a^2 \Rightarrow a = 2\sqrt{2} \text{ cm'dir.}$$

$$\text{Hacim} = a^3 = (2\sqrt{2})^3 = 16\sqrt{2} \text{ cm}^3 \text{ tür.}$$

TARİH

EDITÖR YAYINLARI

TÜRKLERİN TARİH SAHNESİNE ÇIKIŞI

TÜRK ADININ ANLAMI

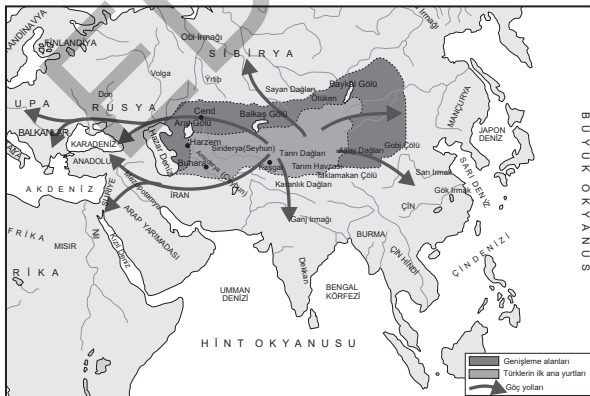
- Türkler konargöçer yaşam tarzına bağlı olarak birçok toplum ile etkileşim içinde yaşadılar.
- Bu durum Türk adının farklı kaynaklarda yer almasına neden oldu.
- Türk kelimesinin anlamlarından bazıları şunlardır;
 - ▶ **Ziya Gökalp:** Nizam sahibi, töre sahibi, türeli.
 - ▶ **Danimarkalı Bilgin Wamberg:** Türemek.
 - ▶ **Kaşgarlı Mahmut:** Olgunluk çağı.
 - ▶ **Uygurlar:** Güç, kuvvet, olgunluk.
 - ▶ **Çin:** Miğfer.
- Coğrafi bir terim olarak Türkiye kelimesi VI. yüzyıldan itibaren Bizans kaynaklarında Orta Asya için kullanılmıştır. XI. yüzyıldan itibaren Anadolu'nun adı bir daha değişmemek üzere Türkiye olmuştur.
- Ünlü İtalyan seyyah Marco Polo Anadolu'ya Küçük Türkiye, Orta Asya'ya ise Büyük Türkiye demiştir.

NOT

- Türk adının ilk kez geçtiği yazılı kaynak, Hunlar ile Çin arasında yapılan **Kuzey Şansı Antlaşması**'dır.

TÜRKLERİN İLK ANA YURDU

- Türklerin ilk ana yurdu "Orta Asya"dır. Orta Asya; doğuda Kınan Dağları, kuzeyde Sibirya, batıda Hazar Denizi, güneyde Hindikuş ve Karanlık Dağları ile çevrili alandır.

Türklerin Tarih Sahnesine Çıkışı

ORTA ASYA KÜLTÜRLERİ

Anav Kültürü (MÖ 4000 – MÖ 1000): Orta Asya'nın en eski kültür merkezidir. At ilk kez bu kültürde görülmüştür.

Afanesyevo Kültürü (MÖ 2500 – MÖ 1700): Türklerin en eski kültür merkezidir.

Kelteminar (MÖ 3000): Yapılan araştırmalarda yerleşik hayatın izlerine rastlanmıştır. Balıkçılık ve avcılıkla uğraşmışlardır.

Andronova Kültürü (MÖ 1700 – MÖ 1200): Orta Asya kültürleri içinde yayılma alanı en geniş olan kültür merkezidir. İlk defa tunçtan ve altından eşyalara rastlanmıştır.

Karasuk Kültürü (MÖ 1200 – MÖ 700): Demir madeninin işlendiği ilk kültür merkezidir.

Tagar Kültürü (MÖ 700 – MÖ 100): Orta Asya kültürleri içinde en gelişmiş kültür merkezidir.

ORTA ASYA'DAN YAPILAN İLK TÜRK GÖÇLERİ

GÖÇLERİN SEBEPLERİ

- İklimin değişmesine bağlı olarak kuraklığın yaşanması
- Nüfusun artışı ve mevcut geçim kaynaklarının yetersizliği
- Salgın insan ve hayvan hastalıkları
- Boylar arasındaki hakimiyet mücadelesi
- Dış baskılar (Çin, Moğol)
- Cihan hakimiyeti fikri doğrultusunda yeni yurtlar kazanma isteği
- Bağımsızlık düşüncesi

GÖÇLERİN SONUÇLARI

- Kavimler Göçü'nün yaşanmasına neden oldular.
- Göç etmeyip de Orta Asya'da kalan Türk boyları, Asya Hun İmparatorluğu çatısı altında ilk siyasi teşekkülü oluşturdu.
- Türkler göç ettikleri yerlerde kısa sürede birçok devlet kurdu.
- Türk kültür ve uygarlığı, dünyanın dört bir köşesine yayıldı. Gittikleri yerlerdeki toplumlara; tarımı, hayvancılığı ve madeni işlemeyi öğrettiler.
- Türk göçleri sonucunda farklı kültürlerin kaynaşmasıyla yeni kültürler ortaya çıktı.
- Türk tarihinin bir bütün olarak incelenmesi zorlaştı.
- Bazı Türk boyları değişik dinleri benimseyerek milli benliklerini kaybettiler. (İslamiyet'i kabul edenler hariç).

TÜRKLER VE İSLAMİYET

- Hz. Ömer, Nihavend Savaşı'nda Sasani İmparatorluğu'na son verip İran ve Irak'ın bir bölümünü fethedince, İslam devleti ile Horasan'da yaşayan Türkler sınır komşusu oldu.
- Hz. Osman Dönemi'nde Kafkaslarda Hazar Türkleri ile Müslümanlar arasında ilk savaş yapıldı.
- Emeviler Dönemi'nde Mevaraünnehir'de Türgişlerle Araplar arasında şiddetli çatışmalar yaşandı.
- Emeviler'in ırkçı ve baskıcı politikaları Türklerin İslamiyet'e girişini geciktirmiştir. Abbasiler Dönemi'nde hoşgörü temel alındı ve kısa zamanda Türk-Arap dostluğu güçlendi. Talas Savaşı'yla bu dostluk pekişmiştir. Türk-İslam devletlerinin kurulması bu olaydan sonra gerçekleşti.

TALAS (ATLIK) SAVAŞI (751)

TALAS SAVAŞI'NIN SEBEPLERİ:

- Orta Asya'daki otorite boşluğu
- Abbasilerin Çin zulmüne uğrayan Türklere yardım etme düşüncesi
- Çin'in İpek Yolu'na hakim olmak istemesi
- Müslümanların Orta Asya'da İslamiyet'i yaymak istemeleri

TALAS SAVAŞI'NIN SONUÇLARI VE ÖNEMİ

- Türkler (Uygurlar, Karluklar) bu savaşta tarihi düşmanı olan Çin'e karşı Abbasilerin yanında olmuş ve savaşı Türk-Arap ittifakı kazanmıştır.
- Orta Asya Çinlileşmekten kurtulmuş, bölge Çin kültürü yerine İslam kültürünün etkisine girdi.
- İslamiyet Türkler arasında yayılmaya başladı.
- İslamiyet, Türkler arasında özellikle ticaret yoluyla yayıldı.
- Talas Savaşı Türk-İslam tarihinin başlangıcı oldu.
- Türkler, Abbasi Devleti'nin idari ve askeri kademelerinde görev almaya başladılar.
- Kağıt, matbaa, barut, pusula ve mürekkep gibi buluşlar Türkler aracılığıyla İslam dünyasına geçti.
- İlk kez Çin dışında Semerkant'ta kağıt üretilmeye başlandı.
- Türkler, Abbasi Devleti'nin idari ve askeri kademelerinde görev almaya başladılar.

TÜRKLERİN MÜSLÜMAN OLMA NEDENLERİ

- İslamiyet'teki Allah inancı ile Türklerdeki Gök Tanrı inancının benzeşmesi
- Türklerde kurban kesme, cennet-cehennem ve ahiret inancı gibi kavramların İslamiyet'te de bulunması
- Abbasilerin hoşgörü politikası
- Türkler ile Müslümanlar arasındaki ticaretin etkisi
- Türklerdeki cihan hakimiyeti ile İslamiyet'teki cihat ve gaza anlayışıyla örtüşmesi
- Her iki dinde de sosyal dayanışmaya önem verilmesi
- Temizliğe önem verilmesi
- Adalet, eşitlik ve ahlak değerlerine önem verilmesi

NOT

İslamiyet'i benimseyen;

- **İlk Türk boyu:** Karluklar (8. yüzyıl)
- **İlk Türk devleti:** İtil Bulgarları (9. yüzyıl)
- **Mısır'daki ilk Türk devleti:** Tolunoğulları (9. yüzyıl)
- **İlk Orta Asya Türk devleti:** Karahanlılar (10. yüzyıl)

TÜRKLERİN İSLAMİYET'E HİZMETLERİ

- Türkler; İslam dünyasının koruyuculuğunu üstlendiler (önce-leri Şii Büveyhoğullarına, sonra Bizans ve Haçlılara karşı).
- İslamiyet'in geniş alanlara (Hindistan, Balkanlar, Avrupa, Anadolu, Orta Asya) yayılmasını sağladılar.
- Halifeliği koruyarak varlığını sürdürmesini sağladılar.
- Dağınık hâldeki Müslümanları bir araya topladılar.
- İslam kültür ve medeniyetinin gelişmesine ve yayılmasına katkıda bulundular.
- Harezmi, Biruni, Farabi, İbni Sina ve Gazali gibi ünlü bilim adamlarının yetişmesini sağladılar.

TÜRK İSLAM DEVLETLERİ

KARAHANLILAR (840-1212)

- Karluk, Yağma, Çiğil ve Tuhsi boylarının bir araya gelmesiyle kuruldu.
- Bilinen ilk hükümdarı Bilge Kül Kadir Han'dır.
- İkili devlet teşkilatını uygulamışlardır.
- Karahanlılar, Orta Asya Türk kültürüyle İslam kültürünü kaynaştırdılar, böylece Türk-İslam sentezinin öncüsü oldular.

İKİNCİ BEYLİKLER DÖNEMİ

Beylik Adı ve Kurucusu	Kurulduğu Yer	En Önemli Özelliği
Karamanoğulları (Karaman Bey)	Konya	<ul style="list-style-type: none"> Konya'da kurulduğu için kendilerini Türkiye Selçuklu Devleti'nin varisi olarak görmüşlerdir. Moğol istilasının ardından Türkiye Selçuklu Devleti'nin zayıflamasıyla Anadolu'da ikinci dönem bağımsız Türk beylikleri kurulmuştur. Osmanlı Devleti'ni en çok uğraştıran beyliktir. Karamanoğlu Mehmet Bey, Türkçeyi resmi dil ilan etmiştir. (Türkçeyi resmi dil ilan eden ilk beyliktir.) II. Bayezid Dönemi'nde varlığına kesin olarak son verilmiştir.
Germiyoğulları (Yakup Bey)	Kütahya	<ul style="list-style-type: none"> Topraklarını çeyiz ve vasiyet yoluyla Osmanlıya bırakmıştır.
Osmanoğulları (Osman Gazi)	Söğüt, Domaniç	<ul style="list-style-type: none"> Osmanlı İmparatorluğu hâline gelmiştir.
Hamitoğulları (Dündar Bey)	Isparta, Eğirdir, Antalya	<ul style="list-style-type: none"> Topraklarını Osmanlı Devleti'ne satmışlardır. Denizcilikle uğraşmışlardır.
Karesioğulları (Karesi Bey)	Balıkesir, Çanakkale	<ul style="list-style-type: none"> Osmanlı Devleti'ne katılan ilk beyliktir. Osmanlı donanmasının çekirdeğini oluşturdu.
Menteşeoğulları (Menteşe Bey)	Muğla	<ul style="list-style-type: none"> İkinci beylikler içerisinde denizcilikle uğraşan ilk beyliktir. II. Murat Dönemi'nde Osmanlı topraklarına katıldı.
Aydinoğulları (Aydinoğlu Mehmet Bey)	Aydın, İzmir	<ul style="list-style-type: none"> Denizcilik alanında en ileri giden beyliktir. II. Murat Dönemi'nde Osmanlı topraklarına katıldı.
Candaroğulları (Şemsettin Candar)	Kastamonu, Sinop	<ul style="list-style-type: none"> Denizcilikle uğraşmıştır. Fatih Dönemi'nde Osmanlı topraklarına katılmıştır.
Saruhanoğulları (Saruhan Bey)	Manisa	<ul style="list-style-type: none"> Ankara Savaşı'ndan sonra Osmanlı'ya katılmıştır. Denizcilikle uğraşmıştır.
Eşrefoğulları (Eşref Bey)	Konya, Beyşehir	<ul style="list-style-type: none"> Moğollar tarafından yıkılmıştır.
Taceddinoğulları (Taceddin Bey)	Niksar, Bafra, Ordu	<ul style="list-style-type: none"> II. Murat Dönemi'nde Osmanlı'ya katılmıştır. Denizcilikle uğraşmıştır.
Pervaneoğulları (Mehmet Bey)	Sinop	<ul style="list-style-type: none"> Kırım'a sefer düzenlediler. Denizcilikle uğraşmıştır.
Sahipatoğulları	Afyon	<ul style="list-style-type: none"> Germiyoğulları tarafından yıkılmıştır.
Eretna Devleti (Eretna Bey)	Sivas, Kayseri	<ul style="list-style-type: none"> Uygur Türklerindendirler.
Kadı Burhaneddin Devleti (Kadı Burhaneddin)	Sivas	<ul style="list-style-type: none"> Beyliğe Yıldırım Bayezid son vermiştir.
Dulkadiroğulları (Karaca Bey)	Maraş	<ul style="list-style-type: none"> Yavuz Sultan Selim'in bu beyliğe son vermesiyle Anadolu'da Türk birliği kesin ve son olarak sağlanmıştır.
Ramazanoğulları (Ramazan Bey)	Adana	<ul style="list-style-type: none"> Osmanlı'ya katılan en son beyliktir. I. Ahmet Dönemi'nde tamamen ortadan kaldırıldı.

ATATÜRK DÖNEMİ İÇ POLİTİKADAKİ GELİŞMELER

II. TBMM'nin Açılması

(11 Ağustos 1923 - 1 Ekim 1927)

- 23 Nisan 1920'de açılan I. TBMM zor şartlarda Milli Mücadele'yi yürütmüş ancak bu süreçte oldukça yıpranmıştır.
- Lozan Görüşmeleri'ne ara verildiği dönemde TBMM, 1 Nisan 1923'te seçimlerin yenilenmesi kararını almıştır.
- Yapılan seçimlerde Mustafa Kemal İzmir ve Ankara'dan milletvekili seçilmiştir. Ancak Ankara'yı tercih etmiştir.
- II. TBMM birçok inkılap hareketini gerçekleştirmesi nedeniyle İnkılapçı Meclis olarak isimlendirilmiştir.

Ankara'nın Başkent Olması (13 Ekim 1923)

- Yeni oluşturulan ve Lozan Antlaşması'nı onaylayan TBMM'ye, Dışişleri Bakanı İsmet Paşa, Ankara'nın başkent olmasını isteyen, tek maddelik bir yasa tasarısı sundu. 13 Ekim 1923'te onaylanan; "Türkiye Devleti'nin makamı idaresi Ankara şehridir" maddesi ile Ankara'nın başkent olması oy çokluğu ile kabul edildi.
- Ankara'nın başkent seçilmesinde;
 - ▶ İstanbul'un Boğazlar yolu üzerinde olması nedeniyle saldırılara açık olması
 - ▶ Ankara'nın Milli Mücadele'nin merkezi olması ve başkent olabilecek jeopolitik konuma sahip olması
 - ▶ Anadolu'nun ekonomik yönden kalkındırılmak istenmesi
 - ▶ Yeni Türk devletinin Osmanlı'nın devamı izlenimini ortadan kaldırmak

gibi gerekçeler etkili olmuştur.

Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri

Cumhuriyet Halk Fırkası (9 Eylül 1923)

- I. TBMM açıldıktan sonra mecliste gruplaşmalar oldu. Ancak bunlar resmi değildi. Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasından sonra yapılacak inkılaplar için güçlü bir meclis desteğine ihtiyaç duyan Mustafa Kemal II. TBMM'nin açılışından önce Halk Fırkası'nı kurarak seçimlere gitti ve mecliste çoğunluğu sağladı.
- 8 Nisan 1923'te Mustafa Kemal tarafından hazırlanan "9 Umde" adlı seçim bildirisi yayımlanmıştır.
- Partinin ilk kongresi **Sivas Kongresi** olarak kabul edilmiştir.
- Temel amacı laiklik ve cumhuriyetçiliktir.
- Türkiye'yi hukuk devleti hâline getirmek ve demokrasiyi yerleştirmek amacıyla kurulmuştur.

- Partinin yayın organları, **Ulus, Akşam** ve **Hakimiyet-i Milliye** gazeteleridir.
- Atatürk **Nutuk** adlı eserini 1927 tarihinde yapılan Cumhuriyet Halk Fırkası'nın ikinci büyük kongresinde okumuştur.
- **İlk siyasi parti** olup bütün inkılaplar bu parti tarafından gerçekleştirilmiştir.
- Mecliste oluşturulan **Müdafaa-i Hukuk Grubu'nun** partileşmiş şeklidir.
- Parti programı altı **Atatürk ilkesi** üzerine oturtulmuştur. Atatürk ilkeleri 1931 yılında partinin programında yer almıştır.
- Türk tarihinin **en uzun ömürlü** partisidir.
- 1950 yılına kadar iktidarda kalmıştır.
- Ekonomide devletçi esasları benimsemiştir.
- Demir yollarının artırılması gereği ortaya konulmuştur.
- Aşarın kaldırılmasının gereği belirtilmiştir.
- Askerlik süresinin uzatılması savunulmuştur.
- 1939'dan itibaren parti içinde muhalefet görevini yapsın diye **Müstakil Grup** oluşturulmuştur.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (17 Kasım 1924)

- Cumhuriyet ilanından sonra kurulan ilk muhalefet partisidir.
- CHP'den sonra kurulan ikinci partidir.
- Partinin kurucuları şunlardır: Genel başkan Kâzım Karabekir, Genel Sekreter Ali Fuat Cebesoy, Rauf Orbay, Rafet Bele ve Adnan Adıvar
- Parti ilk şubelerini Urfa'da açmıştır.
- Yayın organları: Vatan, Son Telgraf, İstiklal ve Tevhid, Efkâr'dır.
- Parti programında yer alan bazı esaslar şunlardır:
 - ▶ Parti dine saygılıdır.
 - ▶ Yerel yönetimi savunmuştur.
 - ▶ Ekonomide liberalizmi savunmuştur.
 - ▶ Tek dereceli seçimin gerekliliğini savunmuştur.
 - ▶ Cumhurbaşkanı'nın tarafsızlığını savunmuştur.
- Partinin dine karşı saygılı olması kısa sürede rejim karşıtlarının bu partide toplanmalarına neden oldu.
- Bu da rejime karşı birtakım yıkıcı olayların yaşanmasına zemin hazırladı.
- Şeyh Sait Ayaklanması'yla kapatılmıştır.

COĞRAFYA

EDITÖR
MAYINLARI

COĞRAFI KONUM

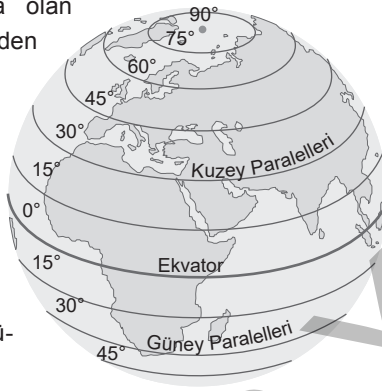
Dünya üzerinde bir yerin Ekvator'a, başlangıç meridyenine ve coğrafi unsurlara göre belirlenen konumuna o yerin coğrafi konumu denir. Coğrafi konum; matematik ve özel konum olmak üzere ikiye ayrılır.

MATEMATİK KONUM (MUTLAK KONUM)

- Bir yerin Ekvator'a ve başlangıç meridyenine göre konumudur.
- Matematik konum; enlemler ve boylamlar yardımıyla belirlenir.

Paralel Daireleri (Enlem)

- Bir noktanın Ekvator'a olan uzaklığının açı cinsinden değerine enlem denir.
- Başlangıç paraleli Ekvator'dur. Ekvator aynı zamanda en büyük paralel dairesidir (40.076 km).
- Kutuplara gidildikçe paralellerin boyları küçülür.
- 90° kuzeyde, 90° güneyde olmak üzere 180 paralel dairesi vardır.
- İki paralel arası uzaklık 111 km'dir.
- 90° paraleli nokta hâlidir.

Enlemin Etkileri

- Güneş ışınlarının düşme açısına bağlı olarak sıcaklık kutuplara doğru azalır.
- Çizgisel dönüş hızı Ekvator'dan kutuplara doğru azalır.
- Tan (doğuş) ve gurup (batış) süreleri kutuplara gidildikçe uzar.
- Yer çekimi kutuplara gidildikçe artar.
- Gece ve gündüz süreleri kutuplara doğru artar.
- Cisimlerin gölge boyları kutuplara gidildikçe uzar.
- Güneşin öğle vakti ulaşabileceği yükselti kutuplara doğru sürekli düşer.
- Güneş ışınlarının geliş açısına bağlı olarak farklı iklim kuşakları oluşur.

NOT

- Güneş ışınlarının düşüş açıları enleme göre değişir; ancak yer şekillerine, mevsime ve günün saatine bağlı olarak da Güneş ışınlarının düşüş açısı değişmektedir.

- Enleme bağlı olarak iklimin değişmesi kutuplara doğru gidildikçe aşağıdakilerin de değişmesine sebep olur:
 - ▶ Bitki örtüsü
 - ▶ Nüfus ve yerleşme
 - ▶ Yetiştirilen tarım ürünleri
 - ▶ Ekonomik faaliyetler
 - ▶ Akarsu rejimleri
 - ▶ Deniz suyunun sıcaklık ve tuzluluğu
 - ▶ Hayvan toplulukları
 - ▶ Tarım, orman ve yerleşmenin üst sınırı ile kalıcı kar alt sınırı üst enlemlere gittikçe yerleşme sınırı alçalır.

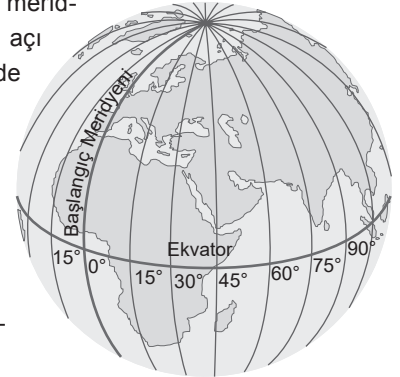
NOT

Aynı enlem ya da paralel üzerinde bulunan noktaların;

- Ekvator'a uzaklıkları
- Çizgisel hızları
- Yer çekimleri
- Güneş ışınlarını alma açıları
- Gece ve gündüz süreleri
- Gece - gündüz arasındaki süre farkları
- Güneşin doğuş ve batış süreleri aynıdır.

MERİDYEN (BOYLAM)

- Bir noktanın başlangıç meridyenine olan uzaklığının açı cinsinden değerine de boylam denir.
- Başlangıç meridyeninin İngiltere'nin Londra kenti yakınındaki Greenwich Gözlemevi üzerinden geçtiği kabul edilmektedir.

- 180° doğuda 180° batıda olmak üzere 360 meridyen yayı vardır.
- İki meridyen arası mesafe sadece Ekvator'da 111 km'dir.
- Kutuplara gidildikçe Dünya'nın şekline dolaylı olarak bu mesafe daralır. Bütün meridyenler kutupta birleşir.
- Bir meridyenin tam karşısından geçen meridyene antimeridyen denir.

- Yanardağ patlaması sırasında dışarı çıkan erimiş kayalara lav denir.
- Volkandan çıkan sıvı ve katı maddelerin yığılmasıyla oluşan kabartılara koni, yanardağın tepesinde oluşan çukurluklara krater, püskürme veya patlama ile birlikte lav ve magmanın oluşturduğu geniş, hafif kabarmış kraterlere maar, daha sonraki patlamalarla genişleyen kraterlere ise kaldera denir.
- Volkanik dağlar yerin derinliklerindeki magmanın yer kabuğunun zayıf ve çatlak kısımlarından yer üstüne çıkmasıyla oluşan genelde tek dağlardır.
- Volkanlardan çoğunlukla kül, kum, çakıl vb. katı maddelerin püskürmesi ve birikmesi sonucunda tuf konileri oluşur. Bu şekiller Nevşehir-Ürgüp, Manisa-Kula ve Konya-Karapınar çevresinde yaygındır.

NOT

- Türkiye'deki dağların oluşumunda tektonizma ve volkanik hareketler etkili olmuştur.

Kıvrım Dağlar

Kuzey Anadolu Dağları

- Yıldız Dağları
- Küre Dağları
- İlgaz Dağları
- Bolu Dağı
- Canik Dağları
- Giresun Dağı
- Mescit Dağı
- Köroğlu Dağları
- Samanlı Dağları
- Doğu Karadeniz Dağları (Kaçkar)

Güneydoğu Anadolu Dağları

- Bey Dağı
- Dedegöl Dağları
- Geyik Dağları
- Bolkar Dağları
- Cilo Dağı
- Kartal Dağı
- Altın Dağları
- Aladağlar
- Hakkari Dağları
- Tahtalı Dağları

Doğu Anadolu Dağları

- Bingöl Dağları
- Mercan Dağı
- Maden Dağı
- Allahuekber Dağı

Batı Anadolu Dağları

- Murat Dağı
- Şaphane Dağı

İç Anadolu Dağları

- Sündiken Dağı
- Elmadağı
- Tecer Dağı
- Akdağlar
- Sultan Dağları

Kırık Dağlar

Batı Ege Dağları

- Kaz Dağı
- Madra Dağı
- Yunt Dağı
- Aydın Dağı
- Bozdağlar
- Menteşe Dağı

Akdeniz Dağları

- Nur Dağı

Volkanik Dağlar

- Ağrı Dağı
- Nemrut Dağı
- Süphan Dağı
- Tendürek Dağı
- Karadağ
- Karacadağ
- Hasan Dağı
- Melendiz Dağı
- Erciyes Dağı
- Karacadağ
- Kula konileri
- Uludağ

TÜRKİYE EKONOMİSİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

COĞRAFI KONUM

- Türkiye, Avrupa ile Asya arasında köprü görevi görür. Kıtalar arası taşımacılıkta ve enerji koridorluğunda önemli bir rol oynar. Transit ticaret potansiyeli yüksektir.
- Orta Doğu'ya komşu olan ülkemizin Kafkas Cumhuriyetleri ve Doğu Avrupa ülkeleri ile ilişkileri gelişmektedir.
- Türkiye bu ülkelere çeşitli sanayi ürünleri ile gıda maddeleri satmakta bu ülkelere makine ve ulaşım araçları ile çeşitli işlenmiş ürünler almaktadır.

İKLİM

- Türkiye coğrafi konum itibarıyla ılıman kuşak iklim bölgesindedir.
- Ülkemizde tarım büyük ölçüde doğal şartlara bağlıdır.
- İklim çeşitliliği tarım ürünü çeşidini de arttırdığından ekonomik açıdan bir avantaj sağlamaktadır.
- Yaz kuraklığı sulama sorununu beraberinde getirir. Ülkemizde tarımda en büyük problem su sorunudur.
- Yağış azlığı üretim azlığına, yağışların düzensizliği üretimde dalgalanmalara yol açmaktadır.
- İç bölgelerde yağışın fazla olmaması nedeniyle tarım topraklarının yaklaşık olarak üçte biri nadasa bırakılmaktadır.

TÜRKİYE EKONOMİSİNİN SEKTÖREL DAĞILIMI

- Sektörlerin ülke ekonomisi içindeki oranı ülkelerin gelişmişlik düzeyi hakkında önemli bilgiler verir.
- Geri kalmış ülkelerde tarım sektörünün ülke ekonomisi içindeki oranı yüksekken hizmet ve sanayi sektörlerinin payı düşüktür.
- Gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerde ise hizmet ve sanayi sektörünün oranı fazladır.

Ekonomik Faaliyetlerin Sınıflandırılması				
<p>Birincil Faaliyetler: Birincil ekonomik faaliyetler doğrudan doğa üzerinde yürütülür.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tarım • Madencilik • Ormancilık • Hayvancılık • Balıkçılık • Avcılık 	<p>İkincil Faaliyetler: Ham maddelerin işlendiği ve değerli ürünlere dönüştürüldüğü sanayi ile ilgili faaliyetlerdir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Makine sanayi • Enerji üretimi • Dokuma sanayi • Kimya sanayi • Orman sanayi • İnşaat 	<p>Üçüncül Faaliyetler: Ürünün doğrudan doğadan elde edilmediği, atölye ya da fabrikaya dayalı üretim süreci gerektirmeyen tüm faaliyetlerdir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eğitim • Bankacılık • Ticaret • Turizm • Sigortacılık 	<p>Dördüncül Faaliyetler: Bilgi toplama, yayma ve işleme görevi yapan basit bilgi ile yapılmayacak uzman bilgisi gerektiren faaliyetlerdir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arge • Bilgi iletişim • Grafik tasarım 	<p>Beşincil Faaliyetler: Dördüncül ekonomik faaliyetlerden elde edilen bilginin temeline dayanan karar verme faaliyetleri olarak tanımlanabilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kamu ve özel sektör yöneticiliği • CEO

YER ŞEKİLLERİ

- Ülkemiz engebeli ve yüksek bir ülkedir. Ülkemizde 500 m'nin altındaki düzlükler ancak 1/5 oranındadır.
- Arazinin engebeli olması yağışların artmasını ve hidroelektrik potansiyelinin fazla olmasını sağlamıştır.
- Yükseltinin fazla olması sonucunda, ülkenin büyük bir bölümünde kışlar sert geçer, yazlar ise kısadır.
- Bu durum tarımsal faaliyetleri kısıtlar. Soğuğa dayanıksız bitkiler sadece kıyılarda yetişir.

NÜFUS VE YERLEŞME

- Nüfus artış hızının yüksek olmasının olumlu yanları olmakla birlikte olumsuz yanları daha fazladır.
- Sanayinin gelişmediği, tarımın başlıca ekonomik faaliyet olarak öne çıktığı alanlar genelde seyrek nüfusludur.
- Kentler ve çevresinde gelişen sanayinin iş gücü talebi, kırsal alanlardan kentlere doğru göçlere yol açmıştır.
- Sanayinin geliştiği kentler kapasitelerinin çok üzerinde nüfuslanmış ve bunun sonucunda konut, altyapı ve kamu hizmetleri yetersiz kalmıştır.
- Bölgeler arası gelişmişlik farklılıkları az gelişmiş bölgelerden gelişmiş bölgelere bir iç göç hareketine neden olmaktadır.

12. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'de bir yörede ulaşımın gelişmesine bağlı olarak artış göstermez?

- A) Ticari yoğunluk B) Nüfus yoğunluğu
C) Ekonomik gelir D) Yörenin tanıtımı
E) Orman alanları

13. Limanların gelişmesi hinterlandının (art bölgesinin) genişliğine bağlıdır.

Aşağıdaki limanlardan hangisinin işlek bir liman olması yakın çevresinde sanayinin gelişmiş olmasına bağlı değildir?

- A) İstanbul B) İzmit C) Antalya
D) Mersin E) İzmir

14. Aşağıdakilerden hangisi bir ülkeye gelen turist sayısını ve turizm gelirini etkilemez?

- A) Uluslararası tanıtım B) Ulaşım kolaylığı
C) Konaklama imkânları D) Nüfus sayısı
E) Turistik tarihi varlıklar

15. Bazı yörelerin coğrafi özellikleri ticaretin gelişmesini kolaylaştırır.

Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'de ticaretin geliştiği şehirlerin ortak özelliklerinden biridir?

- A) Ulaşım koşullarının elverişli olması
B) Yeraltı zenginliklerinin fazla olması
C) Su kaynaklarının bol olması
D) Bitki örtüsünün zengin olması
E) Kır nüfus oranının fazla olması

16. Türkiye'de turizm etkinlikleri ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğru değildir?

- A) Antalya'da kongre turizmi ve golf turizmi etkinlikleri gelişmiştir.
B) Karadeniz Bölgesi'nde yayla ve doğa turizmi gelişmiştir.
C) Termal turizmin en fazla geliştiği bölge Güneydoğu Anadolu'dur.
D) Doğu Anadolu Bölgesi'nde kış turizmi gelişmiştir.
E) Türkiye'nin turizm gelirlerine en fazla katkı sağlayan bölge Marmara Bölgesi'dir.

17. Bir yörede doğal, tarihi ve kültürel çekiciliklerin varlığı ile turizm tesisleri ve ulaşım sistemlerinin gelişmiş olması, reklam ve tanıtım çalışmalarının yapılması turizm etkinliklerinin gelişmesini sağlar.

Buna göre aşağıdaki kentlerden hangisinde turizm etkinliklerinin diğerleri kadar gelişmiş olması beklenmez?

- A) Konya B) Nevşehir C) İstanbul
D) Tokat E) İzmir

18. Türkiye'de turizm etkinlikleri giderek gelişmekte ve farklı tür turizm etkinlikleri yaygınlaşmaktadır.

Aşağıda verilen yerlerden hangisinde turizm etkinlikleri diğerlerinden farklıdır?

- A) Pamukkale B) Fethiye C) Kuşadası
D) Marmaris E) Kemer

19. Türkiye'nin dış satım ürünleri çok çeşitlidir.

Aşağıdakilerden hangisinin Türkiye'nin dış satımında önemli bir yer tuttuğu söylenemez?

- A) Tarımsal ürünler B) Motorlu taşıtlar
C) Hayvansal ürünler D) Orman ürünleri
E) Giyim

20. Limanların gelişmişliği, hinterlandlarının (art bölge) genişliğine bağlıdır.

Aşağıdaki limanlardan hangisinin ticaret hacmi diğerlerinin kadar geniş değildir?

- A) Mersin B) İzmit C) İskenderun
D) İzmir E) Çanakkale

TEST 2 CEVAP ANAHTARI

1	A	5	D	9	B	13	C	17	D
2	D	6	E	10	B	14	D	18	A
3	E	7	E	11	C	15	A	19	D
4	D	8	E	12	E	16	C	20	E

BÖLGELERİN SINIFLANDIRILMASI

- Yeryüzü doğal, beşeri ve ekonomik etkinlikler bakımından kendi içerisinde benzerlik gösteren, ortak özellikleri bulunan, ancak çevresine göre farklılıklar gösteren alanlara ayrılmıştır. Bu alanlara bölge adı verilir.
- Yeryüzünü oluşturan bu bölgelerin diğerlerinden ayrılabilmesi için bir ya da birkaç yönden ortak özelliklere sahip olması gerekir.
- Bölgeleri oluşturan özellikler; doğal (fiziki), beşeri, ekonomik ve işlevsel özelliklerdir.

Coğrafi Bölgeleri Oluşturan Etmenler		
Doğal Etmenler	Beşeri Etmenler	Ekonomik Etmenler
<ul style="list-style-type: none">• Yer Şekilleri• İklim• Bitki örtüsü	<ul style="list-style-type: none">• Nüfus• Yerleşme	<ul style="list-style-type: none">• Tarım ve Hayvancılık• Sanayi ve Madencilik• Ticaret• Turizm

ÜLKEMİZDEKİ BÖLGESEL KALKINMA PROJELERİ

GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi)

- Adıyaman, Batman, Şanlıurfa, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt ve Şırnak illerini kapsayan bu proje ile sosyal istikrar, ekonomik büyüme ve millî kalkınma amaçlanmaktadır.
- GAP’la birlikte ekonomik değeri yüksek tarımsal ürünlerin üretimi artmış, mercimek üretiminde ise gerileme olmuştur.

DAP (Doğu Anadolu Projesi)

- Malatya, Elazığ, Tunceli, Erzincan, Bingöl, Erzurum, Muş, Bitlis, Ardahan, Kars, Iğdır, Ağrı, Van, Hakkari ve Sivas olmak üzere toplamda 15 ili kapsamaktadır.
- Tarım ve hayvancılığa dayanan ekonomiyi geliştirmek, bölgenin sosyal ve kültürel açıdan kalkınmasını sağlamak amaçlanmıştır.

NOT

- Sivas İç Anadolu Bölgesi’nde olmasına rağmen DAP kapsamındadır.

Yeşilirmak Havzası Gelişim Projesi (YHGP)

- Proje; Amasya, Tokat, Çorum ve Samsun illerini kapsamaktadır.
- Proje ile havzada akım düzensizliğinden kaynaklanan taşkın, erozyon, su ve çevre kirliliği sorunlarının çözülmesi planlanmaktadır.
- Düzenli şehirleşme ve sanayileşme, tarım-sanayi entegrasyonunu sağlama, hayvan soylarının ıslahı ile hayvancılığı geliştirme de projenin diğer amaçlarındandır.

KOP (Konya Ovası Projesi)

- Bir sulama projesidir.
- Aksaray, Karaman, Konya, Niğde, Nevşehir, Yozgat, Kırkkale ve Kırşehir illerini kapsamaktadır.
- Obruklar Konya çevresinde tarım arazilerine zarar verdiği için Göksu Nehri’nin suları mavi tünel ile tarım arazilerine yönlendirilmiştir.

DOKAP (Doğu Karadeniz Projesi)

- Artvin, Bayburt, Amasya, Çorum, Samsun, Tokat, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon illerini kapsayan proje ile işsizliğin önüne geçip göçü önlemek, bölge içi farklılıkları en aza indirmek, kıyı kesimde ürün çeşitliliğini artırmak ve turizm faaliyetlerini geliştirmek amaçlanmıştır.

ZBK (Zonguldak - Bartın - Karabük)

- Projenin amacı özel sektöre yeni yatırım alanları açmak, uzun ve orta vadeli bölgesel gelişme planı hazırlamaktır.
- Kömür işletmelerinin kapatılmasını engellemek için çeşitli tedbirler almak, Karabük Demir-Çelik işletmelerini modernize etmek, organize sanayi bölgeleri kurmak, seracılığı, meyveciliği ve besiciliği desteklemek de projenin amaçlarındandır.

NOT

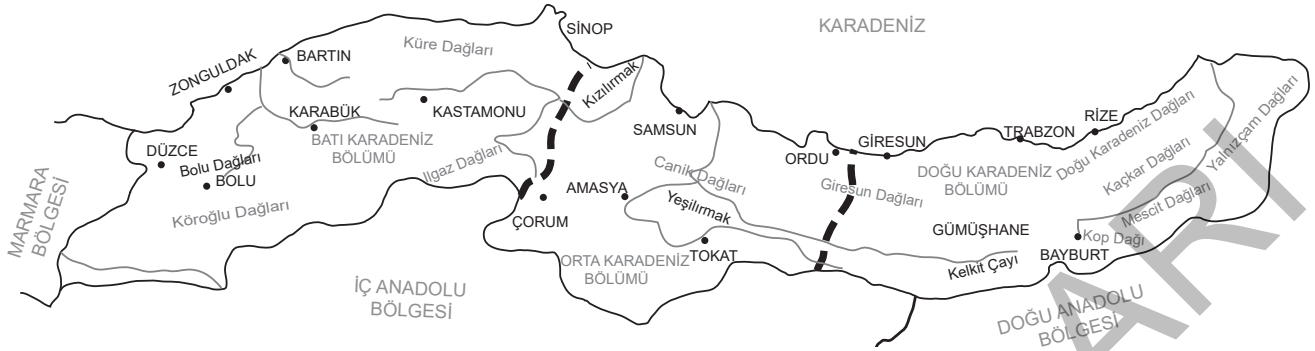
- Samsun, Çorum, Amasya ve Tokat DOKAP ve YHGP projelerinin her ikisinde de yer alırlar.

Kıbrıs Su Temini Projesi

- Anamur’daki Dragon Çayı’nın suyu üzerine yapılan Alaköprü Barajı ile tutulup toplam 100 km boru ile Kıbrıs’ta yapılan Geçitköy Barajı’na taşınmaktadır.

COĞRAFI BÖLGELER

KARADENİZ BÖLGESİ

- Boylama bağlı yerel saat farkının en fazla olduğu bölgedir.
- Kuzey Anadolu Fay Hattı bölgede kıyıları hariç olmak üzere deprem riskini artırır.
- Eğim, killi yapı ve yağış miktarının fazla olması heyelanı artırmıştır.
- Yer şekillerinin engebeli olmasından dolayı kırsal kesimde dağınık yerleşmeler hâkimdir ve tarımsal nüfus yoğunluğu fazladır.
- En fazla göç veren bölgemizdir. Kırsal nüfus oranında birincidir.
- Başlıca tarım ürünleri; çay, fındık, mısır ve pirinçtir. Kıyıları yaz yağışı aldığından kıyılarda buğday, pamuk, mercimek, arpa ve ayçiçeği yetiştirilmez. İç kesimlerde tahıl, şeker pancarı, tütün yetiştirilir.
- Büyükbaş hayvancılık ve balıkçılık yaygındır.
- Yağış ve nem bakımından zengin olduğu için nadas uygulaması görülmez.
- Bulutluluğun ve nisbi nemin en fazla olduğu bölgedir.
- Başlıca yer altı zenginlikleri; taş kömürü (Zonguldak) ve bakırdır (Küre ve Murgul). Başlıca sanayi kolları; demir – çelik, bakır işleme, kereste, kağıt, çay, fındık işleme ve şeker fabrikalarıdır.
- Güneşli gün süresinin az olması kıyı turizmini olumsuz etkilemiştir.
- Kartalkaya ve Ilgaz'da kış turizmi, Abant ve Yedigöller'de doğa turizmi gelişmiştir.
- Arazi engebeli olduğundan tarımda makineleşme azdır.
- Rize ve çevresinde turuncgil yetiştirilir.
- Bakır üretiminin yarısından fazlası bu bölgede yapılır.

Bölgenin Bölümleri

Batı Karadeniz Bölümü	Orta Karadeniz Bölümü	Doğu Karadeniz Bölümü
<ul style="list-style-type: none"> • Diğer bölümlerle karşılaştırıldığında en gelişmiş bölümdür. • Yağış miktarı fazladır. • Demir - çelik sanayi gelişmiştir (Ereğli, Karabük). • Taş kömürü çıkarımında birinci sırada yer alır. • Çatalağzı Termik Santrali taş kömürüyle çalışır. • Kağıt ve kereste üretimi yapan fabrikalar yaygındır. • Yer şekilleri engebelidir. 	<p>Doğu-Batı Karadeniz'de dağların kıyıya yakın, Orta Karadeniz'de kıyıya uzak bir şekilde uzanmasının sonuçları şunlardır.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yer şekillerinin sade olması • Ovaların geniş yer tutması • Kıyı ile iç kesim arasındaki ulaşımın gelişmesi • Çarşamba ve Bafra deltalarının oluşması • Kıyıda yağış miktarının az olması 	<ul style="list-style-type: none"> • Nemin, bulutlanmanın ve yağışın en fazla olduğu bölümdür. • Günlük ve yıllık sıcaklık farkı ile güneşlenme süresinin en az olduğu bölümdür. • Engebe fazladır. • Dağınık yerleşme yaygındır. • Tarımsal nüfus yoğunluğu fazladır. • Tarımda makineleşme yaygın değildir. • En fazla göç veren bölümdür.

VATANDAŞLIK

EDITÖR YAYINLARI

SOSYAL HAYATI DÜZENLEYEN KURALLAR

- Toplumunu oluşturan bireylerin uymak zorunda oldukları ödev ve kullanacakları yetkileri belirten kurallara sosyal hayatı düzenleyen kurallar adı verilir. Sosyal hayatı düzenleyen kuralların hepsi genel, sürekli ve yaptırımlı kurallardır.

DİN KURALLARI

- İnsanın inançlarıyla ilgili ilişkilerini düzenleyen kurallardır. Din kurallarının yaptırımı manevidir. Uhrevi ve dünyevi kurallar olarak ikiye ayrılır.
 - ▶ **Örneğin;** namaz kılmak, zekât vermek gibi.

GÖRGÜ KURALLARI

- İnsanların, diğer insanlarla birlikte olduklarında göstermeleri gereken davranışlardır. Görgü kurallarının yaptırımı manevidir.
 - ▶ **Örneğin;** oturma, yeme, içme, giyinme adabı gibi.

AHLAK KURALLARI

- Bireylerin kendilerine ve topluma karşı nasıl davranmaları gerektiğini belirten kurallardır. Ahlak kuralları yazısız kurallardır. Ahlak kurallarının yaptırımı manevidir. Subjektif ve objektif ahlak kuralları olarak ikiye ayrılır.
 - ▶ **Örneğin;** dürüst olmak, yalan söylememek gibi.

HUKUKUN TÜRLERİ

Pozitif Hukuk (Müspet Hukuk): Bir ülkede, belli bir dönemde yürürlükte bulunan yazılı ve yazısız hukuk kurallarının tümüne pozitif (müspet) hukuk denir.

- ▶ **Örneğin;** Anayasa, kanun, örf ve adetler...

Doğal (Tabii) Hukuk: Belli bir yer ve zamanda uygulanan hukuka değil, adalet ve hakkaniyet anlayışına göre olması gereken ideal hukuk kurallarına doğal hukuk denir.

Mevzu Hukuk (Mevzuat): Bir ülkede yetkili bir makam tarafından konulan ve yürürlükte bulunan yazılı hukuk kurallarının tümüne mevzu hukuk denir.

- ▶ **Örneğin;** Anayasa, kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, yönetmelik ve içtihadı birleştirme kararları

Tarihi Hukuk: Yürürlükte olmayan, yürürlükten kaldırılmış hukuk türüne tarihi hukuk denir.

- ▶ **Örneğin;** 1921 Anayasası

HUKUK KURALLARININ ÇEŞİTLERİ

Emredici (Amir) Hukuk Kuralları: Tarafların kesinlikle uymak zorunda oldukları, ortadan kaldıramadıkları ve aksine bir hukuksal işlem yapılması mümkün olmayan kurallardır. Bu kurallara aykırı davranan kişilere hukukun yaptırım türleri uygulanır.

- ▶ **Örneğin;** bir kimsenin aynı anda iki yerleşim yeri olamaz.

Tamamlayıcı Hukuk Kuralları: Kişilerin kendi iradeleriyle yaptıkları sözleşmede bıraktıkları hususları tamamlayan kurallardır.

- ▶ **Örneğin;** bir borç ilişkisinde faiz oranını taraflar kendi aralarında belirleyebilir. Böyle bir belirleme yapılmamışsa faiz oranı kanunlara göre yapılır.

Tanımlayıcı Hukuk Kuralları: Bir hukuki kavramın ne anlam ifade ettiğini açıklayan kurallardır.

- ▶ **Örneğin;** TTK madde 12'ye göre tacirin tanımı şöyle yapılmıştır; "Bir ticari işletmeyi, kısmen de olsa, kendi adına işleten kişiye tacir denir."

Yorumlayıcı Hukuk Kuralları: Taraflarca düzenlenmiş, ancak değişik anlamlara gelebilecek olan bir ifadenin hangi anlamda anlaşılması gerektiğini ifade eden kurallardır.

- ▶ **Örneğin;** taraflar arasında yapılan bir sözleşmede ücretin ayın ortasında ödeneceği belirtilmişse Borçlar Kanunu madde 91'e göre "ayın ortası" ifadesinden ayın 15. günü anlaşılır.

HUKUK KURALLARI

- Devlet gücüyle desteklenen, kişilerin toplum içindeki davranışlarını düzenleyen, uyulması zorunlu yazılı ve yazısız kurallardır.
- Hukuk kurallarının yaptırımı ile diğer kuralların yaptırımları arasındaki en önemli fark, hukuk kurallarının yaptırımı devlet gücüyle desteklendiği için maddidir.
 - ▶ **Örneğin;** suç işleyen bir kişi hapis cezasına çarptırılır.

Hukuk Kurallarının Amacı

- Toplumsal barışı, adaleti ve hukuksal güvenliği sağlamaktır.
- Düzeni korumak ve yeni gelişmelere cevap vermektir.

Hukuk Kurallarının Özellikleri

- Hukuk kuralları soyuttur, geneldir, sürekildir, objektiftir.
- Hukuk kuralları yaptırıma dayalıdır ve kişilik dışıdır.

ANAYASAL KAVRAMLAR VE TÜRK ANAYASA TARİHİ

DEVLET KAVRAMI

- Sınırları belli bir toprak parçası üzerinde yaşayan ve üstün bir otoriteye bağlı insan topluluklarının oluşturduğu siyasal ve hukuksal bütünlüğe devlet denir. Devleti oluşturan unsurlar üçe ayrılır: halk, ülke, egemenlik (iktidar).

DEVLET BİÇİMLERİ	
Egemenliğin Kaynağına Göre Devletler	Hukuki Yapılarına Göre Devletler
<p>Monarşi Devlet başkanlığının soya bağlı olarak değiştiği, bütün gücün tek bir hükümdarda toplandığı yönetim şekli ve devlet biçimidir.</p> <p>Mutlak Monarşi: Tüm iktidar tek kişinin elindedir. Bu kişi devleti tek başına yönetir. Örneğin; Vatikan</p> <p>Meşruti Monarşi: Hükümdar yetkilerinin yazılı bir anayasa ile sınırlandırıldığı yönetim şeklidir. Meşruti monarşilerde hükümdarın yanında, devlet iktidarını onunla paylaşan bir parlamento vardır. Örneğin; İsveç</p>	<p>Tek Yapılı Devlet</p> <p>Bölgeli Devlet: Ülkenin bölünmez bütünlüğünü korumanın yanında milletlerin özerkliğini tanıyan devlettir. Örneğin; İspanya, İtalya, Birleşik Krallık</p> <p>Üniter Devlet: Devletin ülke, millet ve egemenlik unsurları ile yasama, yürütme ve yargı organları bakımından teklik özelliği gösterdiği devlet biçimidir. Örneğin; Türkiye, Fransa, Norveç</p>
<p>Cumhuriyet Egemenliğin tek bir kişiye değil toplumun tümüne ait olduğu, egemenliğin halktan kaynaklandığı ve devlet başkanının göreve seçimle geldiği devlet biçimidir. Örneğin; Türkiye, Sudan, Arjantin</p>	<p>Birleşik (Karma) Devlet</p> <p>Birden çok devletin bir araya gelmesiyle oluşmuş devlet biçimidir.</p> <p>Federasyon: İç işlerinde serbest, dış işlerinde birbirine bağlı, ortak çıkarları gerçekleştirmek amacıyla ortak anayasa çerçevesinde birleşmiş devlet biçimidir. Örneğin; ABD, Almanya, Kanada, Avusturya, Rusya, Avustralya</p> <p>Konfederasyon: İki veya daha çok devletin uluslararası hukuki kişiliklerini korumak, özellikle ortak bir savunma sağlamak amacıyla bir araya geldikleri devlet biçimidir. Bu devletler iç ve dış ilişkilerinde özerktirler.</p>
<p>Oligarşi Egemenliğin bir grup ya da zümre tarafından kullanıldığı devlet biçimidir. Örneğin; Suriye, Küba, Cezayir</p>	
<p>Teokratik Devlet Egemenliğin kaynağını dine dayandıran devlet biçimidir. Örneğin; İran, Suudi Arabistan, Vatikan</p>	

HÜKÜMET KAVRAMI

- Devlet adına otoriteyi yürüten organa hükümet denir. Hükümetin görevi devlet biçimine, halkın duygu, düşünce ve çıkarlarına uygun olarak hizmet vermektir.

HÜKÜMET SİSTEMLERİ

KUVVETLER BİRLİĞİ

- Yasama ve yürütme yetkilerinin tek bir otoriteye ait olmasıdır.

Mutlak Monarşi

- Yasama, yürütme ve yargı yetkisi tek bir kişide toplanmıştır. Hükümdarın yetkileri sınırsızdır. **Örneğin;** Suudi Arabistan

Diktatörlük

- Yasama, yürütme ve yargı yetkisi tek bir kişide toplanmıştır. Anti-demokratik bir yönetim tarzıdır. Çünkü yönetimdeki kişiler halkın oylarıyla seçilmez. **Örneğin;** Nazi Almanya'sı.

Meclis Hükümeti Sistemi

- Yasama, yürütme ve yargı yetkisi mecliste toplanmıştır.
- Yasama organı hem kanun yapar hem de kanunu uygular. Yürütme ayrı bir yetki olarak sayılmamıştır.
- Yargı yetkisi uzmanlık gerektirdiğinden mahkemelere bırakılmıştır.
- Bir devlet başkanlığı makamı yoktur. Başkanlık makamını meclis başkanı yürütür.
- Bakanlar meclis üyeleri tarafından tek tek seçilirler.
- Bakanların ortak bir sorumluluğu olmadığı gibi bir başkanı da yoktur.
- Meclisin sürekliliği esastır. Meclisin üstünlüğü ilkesine dayanır.

1982 ANAYASASI'NA GİRİŞ - TEMEL HAK VE ÖDEVLER

1982 ANAYASASI

- 1982 Anayasası Kurucu Meclis tarafından hazırlanmıştır. Milli Güvenlik Konseyi (askeri) ve Danışma Meclisinden (sivil) oluşan Kurucu Meclisin hazırladığı anayasa, halk oylamasında %91.37 evet oyuyla kabul edilmiştir.

GENEL ESASLAR

Madde 1: Devletin Şekli

- Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

Madde 2: Cumhuriyetin Nitelikleri

- Türkiye Cumhuriyeti; toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.

Madde 3: Devletin Bütünlüğü, Resmi Dili, Bayrağı, Milli Marşı ve Başkenti

- Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.
- Dili Türkçedir.
- Bayrağı; şekli kanunla belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır.
- Milli marşı "İstiklâl Marşı" dır.
- Başkenti Ankara'dır.

Madde 4: Değiştirilemeyecek Hükümler

- Anayasa'nın ilk üç maddesi değiştirilemez.
- Değiştirilmesi teklif dahi edilemez.

Madde 5: Devletin Temel Amaç ve Görevleri

- Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü korumak
- Ülkenin bölünmezliğini korumak
- Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak
- Kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak
- Kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasi, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak
- İnsanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak

Madde 6: Egemenlik

- Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.
- Egemenliğin kullanılması hiçbir suretle bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz.

Madde 7: Yasama Yetkisi

- Yasama yetkisi Türk milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir.
- Bu yetki devredilemez.

Madde 8: Yürütme Yetkisi ve Görevi

- Yürütme yetkisi ve görevi; Cumhurbaşkanı tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.

Madde 9: Yargı Yetkisi

- Yargı yetkisi, Türk milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır.

Madde 10: Kanun Önünde Eşitlik

- Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, din, mezhep vb. sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.
- Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir.
- Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı yorumlanamaz.
- Çocuklar, yaşlılar, özürllüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.
- Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.
- Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadır.

Madde 11: Anayasanın Bağlayıcılığı ve Üstünlüğü

- Anayasa hükümleri yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.
- Kanunlar Anayasa'ya aykırı olamaz.

CUMHURBAŞKANI

CUMHURBAŞKANLIĞINA ADAYLIK

- Cumhurbaşkanı 40 yaşını doldurmuş, yükseköğrenim yapmış, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip Türk vatandaşları arasından, doğrudan halk tarafından seçilir.
- Cumhurbaşkanının görev süresi 5 yıldır; bir kimse, en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.
- Ancak Cumhurbaşkanının ikinci döneminde Meclis tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi halinde Cumhurbaşkanı bir defa daha aday olabilir.
- Cumhurbaşkanlığına; siyasi parti grupları, en son yapılan genel seçimlerde toplam geçerli oyların tek başına veya birlikte en az yüzde beşini almış olan siyasi partiler ile en az yüz bin seçmen aday gösterebilir.
- Her siyasi parti veya parti grubu ancak bir aday için başvuruda bulunabilecektir.
- Bir kişiyi birden fazla siyasi parti grubu veya siyasi parti aday gösterebilir.
- Cumhurbaşkanlığına aday gösterilmek kişinin yazılı muvafakatına bağlıdır.

NOT

- Bir kimse hem milletvekilliğine hem de Cumhurbaşkanlığına aday olamaz, aday gösterilemez.
- Cumhurbaşkanı seçilen milletvekilinin TBMM üyeliği sona erer ancak varsa parti ile ilişkisi kesilmez.

CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİ

- Cumhurbaşkanlığı seçimi en çok 2 turda genel oyla yapılır.
- 1. turda geçerli oyların **salt çoğunluğunu** alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir.
- Bu turda oylamada çoğunluk sağlanamazsa bu oylamayı izleyen **ikinci pazar günü** 2. tur için oylama yapılır.
- 2. turda, 1. turda en çok oy almış iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir.
- 2. tura katılmaya hak kazanan adaylardan birinin ölümü veya herhangi bir sebeple seçime katılamaması halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır.
- **Örneğin;** birinci oylamadaki aday sıralamasında 2. adayın ölmesiyle 3. aday ölen adayın yerini alır. Yani 3. aday artık 2. adaydır.
- 2. turda tek adayın kalması halinde bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların **salt çoğunluğunu** aldığı takdirde cumhurbaşkanı seçilir.
- Oylamada adayın geçerli oyların çoğunluğunu alamaması halinde kesin sonuçların ilanından sonra gelen **45. günü takip eden ilk pazar günü** sadece Cumhurbaşkanı seçimi yapılır.
- Cumhurbaşkanlığı seçimi, bir önceki seçim tarihinden itibaren **5 yılın dolmasından önceki son pazar günü** yapılır.

CUMHURBAŞKANININ GÖREV VE YETKİLERİ

- Cumhurbaşkanı devletin başıdır, yürütme yetkisi Cumhurbaşkanı'na aittir.
- Cumhurbaşkanı, devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk milletinin birliğini temsil eder; anayasanın uygulanmasını, devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder.
- Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşmasını yapar.
- Ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında Meclise mesaj verir.
- Kanunları yayımlar. Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir.
- Kanunların, Türkiye Büyük Millet Meclisi iç tüzüğü'nün tümünün veya belirli hükümlerinin anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesiyle Anayasa Mahkemesine iptal davası açar.
- Cumhurbaşkanı yardımcılarını atar ve görevlerine son verir.
- Üst kademe kamu yöneticilerini atar, görevlerine son verir ve bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasları Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenler.
- Yabancı devletlere Türkiye Cumhuriyeti'nin temsilcilerini gönderir, Türkiye Cumhuriyeti'ne gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul eder.
- Milletlerarası antlaşmaları onaylar ve yayımlar.
- Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halk oyuna sunar.

MERKEZİ YÖNETİM

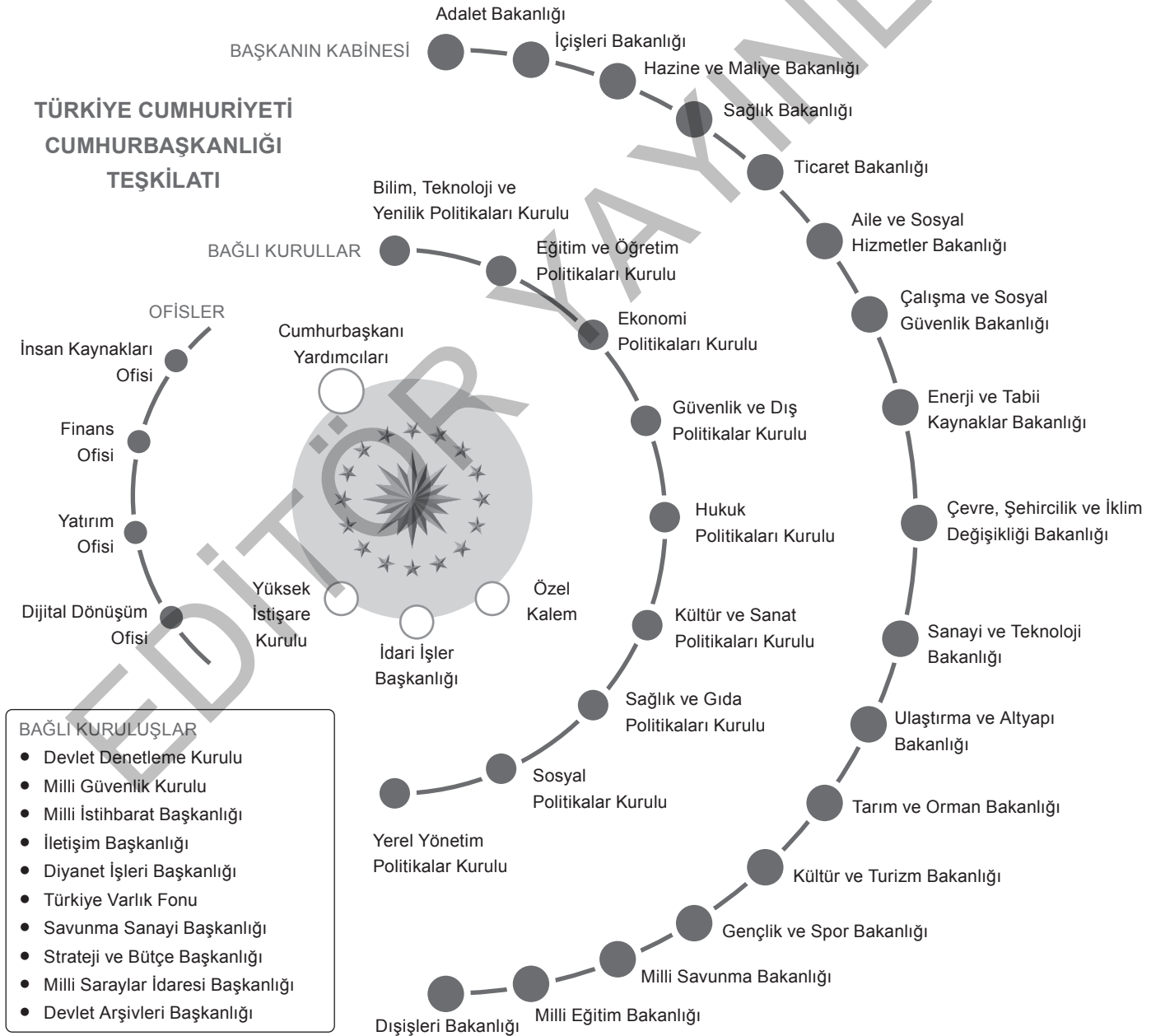
- Ülke genelinde sunulacak kamu hizmetlerinin devlet tüzel kişiliği altında teşkilatlanmış birimlerce vatandaşlara sunulmasıdır. Başkent ve taşra teşkilatı olmak üzere ikiye ayrılır.

BAŞKENT TEŞKİLATI

- Başkent teşkilatı Cumhurbaşkanı, cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanlıklardan oluşur.

CUMHURBAŞKANI

- Cumhurbaşkanı Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde idarenin başıdır. 5 yıllığına halk tarafından seçilir. Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakanlar milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olan kişiler arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanırlar ve Cumhurbaşkanı'na karşı sorumludurlar.

TEST 1

SORULAR

ULUSLARARASI VE ULUSAL KURULUŞLAR

1. Aşağıdakilerden hangisi Birleşmiş Milletler Teşkilatının kuruluş amaçlarından biri değildir?

- A) Dünya devletlerinin sınırlarını adilane bir şekilde yeniden düzenlemek
- B) Uluslararası sorunları barış yoluyla çözümlenerek yeni bir dünya savaşının çıkmasını engellemek
- C) Barışın korunması için birlikte hareket etmek
- D) Devletler hukukuna saygı göstermek
- E) Ulusların ekonomik ve sosyal koşullarını iyileştirmek

2. Aşağıdaki teşkilatlardan hangisi Birleşmiş Milletler Antlaşması çerçevesinde üyelerin güvenliğini sağlamak ve istikrarın gelişmesine yardım etmek amacıyla kurulmuştur?

- A) ILO
- B) NATO
- C) KEİ
- D) OECD
- E) AGİT

3. Avrupa çapında insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü savunmak amacıyla 1949'da kurulmuş olan ve merkezi Strazburg olan hükümetlerarası kuruluş aşağıdakilerden hangisidir?

- A) AB
- B) OECD
- C) AGİT
- D) Avrupa Konseyi
- E) IMF

4. 1982 Anayasası'na göre Radyo ve Televizyon Üst Kurulu üyeleri aşağıdakilerden hangisi tarafından seçilir?

- A) Cumhurbaşkanı
- B) İçişleri Bakanı
- C) TRT
- D) TBMM Başkanı
- E) TBMM Genel Kurulu

5. Uluslararası uyuşmazlıklara yol açabilecek antlaşmazlıkları ve sorunları araştıran ve bu sorunların ya da maddelerin çözümü için tavsiyede bulunan organdır.

Yukarıda bahsedilen BM teşkilatı organı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Genel Kurul
- B) Ekonomik ve Sosyal Konsey
- C) Güvenlik Konseyi
- D) Genel Sekreterlik
- E) Vesayet Konseyi

6. Aşağıdakilerden hangisi Birleşmiş Milletlerin başlıca yardımcı organları arasında yer almaz?

- A) Dünya Bankası
- B) Uluslararası Adalet Divanı
- C) Uluslararası Para Fonu
- D) Dünya Ticaret Örgütü
- E) Sanayi Kalkınma Teşkilatı

7. Aşağıdaki devletlerden hangisi Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin daimi üyelerinden değildir?

- A) ABD
- B) İngiltere
- C) Çin
- D) Fransa
- E) İtalya

İvedik Organize Sanayi 1518 Sok. Matbaacılar Sitesi
Mat-Sit İş Merkezi No.:2/20 Yenimahalle / ANKARA
Telefon: 0 312 384 20 33 Belgegeçer: 0312 342 23 58
WhatsApp: 0 505 925 57 81
www.editoryayinevi.com | bilgi@editoryayinevi.com

ISBN 978-605-280-401-8

